

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Fakulta humanitních studií

Ondřej Golis

Slaný očima jeho obyvatel

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Phdr. Miloslava Turková, Csc.

Praha 2007

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracoval samostatně pouze s použitím uvedené literatury a souhlasím s jejím eventuelním zveřejněním v tištěné nebo elektronické podobě.

V Praze, dne 20.6. 2007

Ondřej Golis

Poděkování

Rád bych poděkoval všem respondentům za jejich čas, ochotu a vlídné přijetí, mé díky patří vedoucí této bakalářské práce Phdr. Miloslavě Turkové, Csc. za její cenné rady a připomínky. V neposlední řadě bych velmi rád poděkoval Liboru Dobnerovi za jeho čas a ochotu podělit se o svoje poznatky.

Obsah

1	Úvod	1
	2	
3	Cíl práce, výběr vzorku, metodologický přístup	3
4	2.1 Cíl Práce	
	3	
5	2.2 Výběr vzorku	
	3	
6	2.3 Metodologický přístup	
	4	
7	Charakteristika a vývoj Slaného	5
	8	
9	Spolkový život ve Slaném od 19. století do současnosti	9
	10	
11	Nejvýznamnější slánské spolky	12
12	5.1 Zpěvácký spol „ <i>Dalibor</i> “	
	12	
	5.2 Tělocvičná jednota „ <i>Sokol</i> “	14
	5.3 Slánská scéna, Spolek divadelních ochotníků města Slaného	15
	5.4 Ženský spolek „ <i>Libuše</i> “ v Slaném	16
	1	
2	Analýza rozhovorů	18
	6.1 Specifika Slaného z pohledu respondentů	18
	6.2 Reflexe pozitiv a negativ života ve Slaném	21
	6.3 Společenský život ve Slaném očima jeho obyvatel	25
	6.4 Slaný jako domov	32
	6.5 Fenomén „slačáctví“	34
7	Závěr	36
7	Seznam použité literatury	40

- Přílohy
1

Motto: „Kdo je ve Slaném tři léta, může jít do celého světa“¹

1. Úvod

1

Zygmunt Bauman ve své knize *Individualizovaná společnost*² zmiňuje stále menší roli prostoru. Podle něj byly dříve hranice společenství jasně vytyčeny množstvím a rychlostí pohybu určeným dostupnými dopravními prostředky. Prostor představoval překážku, dokonce mez komunikace. To již dnes neplatí. Informace předávané elektronickou cestou se přenášejí okamžitě, jejich společenská výměna naopak naráží na přirozené meze, náklady na ní jsou vysoké a neustále narůstají. Podle Baumana tak dochází ke znehodnocení místa, degradaci lokality. Společenská autonomie zcela zaniká. Ortodoxní podoba společenství formující se kolem husté sítě častých a trvalých interakcí je ohrožena „odchylováním“ z místa. Na jedné straně společenské strádání vyjádřené imobilitou, na straně druhé volnost pohybu skýtaná snadnou odvolatelností lokalizovaných závazků.

Otázka žitého lokálního kulturního a společenského prostoru se dnes v souvislosti s neustále sílícími globalizačními trendy doslova nabízí.

Ve své práci bych rád zkoumal, jak se výše zmíněné projevuje v rámci Slaného - města, kde žijí. Jak vlastně jeho obyvatelé vnímají svůj žitý prostor, jak ho reflektují? Liší se tato reflexe mezi mladší a starší generací? Mají v dnešní době žitý prostor a lokální společenství vůbec vliv na život jedince? Při volbě výzkumného terénu jsem nevycházel pouze z faktu, že ve Slaném dlouhodobě žijí, ale taktéž z faktu, že Slaný je město s bohatou minulostí, má svoji kulturní specifičnost, jeho obyvatelé mají dostatek atributů, s nimiž se mohou identifikovat, na které mohou být hrdi, v souvislosti s obyvateli Slaného se často hovoří o tzv. „*slañáctví*“.³

Vladimír Hozdecký, šéfredaktor časopisů Svobodný občan a Světlo,⁴ ve fejetonu „*O Slaňácích*“⁵ obyvatele města ve 30. letech 20. století vykresluje jako „*pevné, vytrvalé,*

1 Hozdecký, Vladmír. „*O Slaňácích*“, Světlo 1932, 15.1., str. 1.

2 Bauman, Zygmunt, *Individualizovaná společnost*. Praha: Mladá fronta 2004.

3 Jako Slaňáci se označují samotní obyvatelé města, často je tak označuje i okolí.

4 Svobodný občan byl čtrnáctideník, který ve Slaném vycházel v letech 1870 – 1942. Od roku 1877 se prolínal se čtrnáctideníkem Světlo, v roce 1941 byly oba časopisy sloučeny jako Světlo - Občan, o rok později zanikly úplně.

5 Hozdecký, Vladmír. „*O Slaňácích*“, Světlo 1932, 15.1., str. 1; Hozdecký, Vladimír. „*O Slaňácích*“, Svobodný občan

skromné, opatrné, ale teprve co sledovatele, jen vzácně iniciátory. To jsou Slaňáci, je třeba je podnitit a ukázat jim cestu“⁶ Kromě vlastností Slaňáka taktéž charakterizuje fenomén „slačáctví“: „Snad by se mohla naskytnout otázka, kdy se člověk odjinud příšlý stává Slaňákem. Říkává se, že „kdo je ve Slaném tři léta, může jít do celého světa“ a míněn jest tím doplněk, že pak již zůstane věrným Slaňákem. Pro mnohého skutečně ta tři léta jsou roky perné zkoušky, leckdo si tu nerad přivyká, avšak po třech letech jako by se přerodil. Stává se z něho rodilý Slaňák, nezapomínající, že tu byl a hlásící se k městu až do smrti, ba hlásejí se ke Slanému hrdě i jeho potomci po více generacích. Ti, kdo působili po několika letech v nejrůznějších městech, nejvíce vzpomínají na svou „slánskou štaci“, o čemž svědčí zvláště ony krásné schůzky slánských rodáků v Praze, pořádané každý měsíc. Sejdou se v nich ti, kdo třeba před půlstoletím město opustili a vzpomínají rádi a vděčně.“

Z tohoto citátu lze vyčíst, že Slaňáci měli v minulosti vřelý vztah ke svému městu.

1932, 22.1., str.1.

6 Hozdecký, Vladmír. „O Slaňácích“, Světlo 1932, 15.1., str.1.

2. Cíl práce, výběr vzorku, metodologický přístup

2.1 Cíl práce

Ve své práci budu zkoumat lokální identitu obyvatel Slaného, konkrétně se pokusím zmapovat pohled příslušníků dvou různých generací na toto město, jejich vztah k žitému prostoru, tedy jejich identitu regionální. Rád bych zjistil, zda lze u nich onu vřelou vazbu k městu stále najít, popřípadě jak se proměnila, jak se liší mezi generací prarodičů a generací vnuků. Při komparaci postojů a názorů budu předpokládat, že u starší generace je vztah k městu silnější, jelikož zde senioři žijí déle a neměli potřebu se z města odstěhovat. Mladší generace více podléhá globalizačním vlivům stavícím se proti lokální identitě. Za dobu svého života si navíc mladí lidé k městu nestačili vytvořit tak silné pouto jako pamětníci.

V první části práce se zaměřím na stručnou charakteristiku a historický vývoj města, pokusím se zachytit spolkový život ve Slaném, charakterizují významnější spolky, které zde působí/působily. Dalším cílem je na základě analýzy rozhovorů reflektovat současný vztah obyvatel k městu, k jeho bohaté historii a jejich povědomí o společensko - kulturním životě, čemuž se bude věnovat druhá část práce.

2.2 Výběr vzorku

Pro zachycení vnímání města svými obyvateli jsem vybral dvě odlišné patnáctičlenné skupiny respondentů. Hlavním rozdílem mezi nimi je věk. První skupinu tvoří lidé nad 60 let, pamětníci. Skupinu druhou potom tvoří mladí lidé ve věku 20 – 30 let, moji vrstevníci. Další důležitou podmínkou výběru respondentů byla minimální délka 15ti let života ve Slaném. Dotazování ze stejné generace navíc nesměli sdílet stejnou domácnost.

Ve Slaném jsem se narodil, a i když jsem navštěvoval školy v Kladně a Praze, mám ve zde mezi svými vrstevníky známé a přátele. Získat respondenty z jejich řad tedy nebyl problém. Vyhledání zástupců generace prarodičů se zdálo být náročnější, tady pomohla moje babička, která žije ve městě sedmdesát let a zná se s mnoha místními pamětníky. Sama se stala jednou z respondentek. Další seniory jsem našel mezi sousedy a ti mě zkontaktovali se svými známými, využil jsem tak metodu sněhové koule.

Při výběru respondentů se mi nepodařilo úplně dodržet genderovou vyrovnanost. Ve

skupině prarodičů tak převažovaly ženy, ve skupině vnuků naopak muži.⁷ Mojí snahou též bylo, aby byly zastoupeny jak osoby vysokoškolsky vzdělané, tak středoškoláci s absolventy učebních oborů. Z hlediska profesního je v obou skupinách zastoupena široká škála profesí.⁸

Rozhovory byly vedeny u respondentů doma i ve veřejných prostorech. U většiny z nich jsem se zpočátku setkal s jistými rozpaky, v průběhu se však napětí uvolnilo, a tak se většina rozhovorů odehrála v příjemné atmosféře.

2.3 Metodologický přístup

Můj etnografický výzkum vychází z oblasti kulturní a sociální antropologie, pracoval jsem metodou interpretativní antropologie.⁹

Svoje data jsem získával prostřednictvím terénního výzkumu. Jednalo se o kvalitativní výzkum, prováděný polostrukturovanými rozhovory, pozorováním a zúčastněným pozorováním. Další informace jsem čerpal z místních novin a časopisů,¹⁰ z městského archivu, z návštěv městského muzea, z rozhovorů se členy některých spolků a od badatele Libora Dobnera, který se mimo jiné zabývá spolkovým životem ve Slaném a jeho okolí. Poslední zdroj informací představovala odborná literatura.

Veškeré rozhovory jsem nahrával na diktafon a při následném opakovaném poslechu jsem je přepisoval.¹¹ Všechny rozhovory jsou přepsány v autentickém znění, kvůli závazku anonymity neobsahují jména. Respondenti jsou označeni čísly 1 – 15, přičemž k těm ze starší generace je přiřazen index *A*, k mladším je přiřazen index *B*.

7 V prvním případě je tato disproporce dána demografickou skladbou obyvatelstva ve městě, v případě druhém tím, že moji přátelé a známí ve městě jsou především mužského pohlaví.

8 Srv. Příloha č.3.

9 Srv. Bryman, Alan. *Social Research Methods*. Oxford: Oxford University Press, 2001 a Hendl, Jan. *Úvod do kvalitativního výzkumu*. Praha: Karolinum 1999.

10 Slánské listy, Slánský obzor. Srv. obrázek č.4 Příloha č.8.

11 Srv. Přílohy č. 4, 5.

3. Charakteristika a vývoj Slaného

Jak praví pověst, dal název městu slaný pramen vyvěrající z úpatí Slánské hory,¹² který při lovu objevil Holot, přítel Nezamyslův.

„Jednou se Holot rozjel se svou družinou poněkud dále severozápadním směrem. Jak se tak projížděli a lovili, vyprahlo jim. "Poohlédněte se po nějaké pramenité vodě, mám velkou žízeň, rád bych se napil," pravil Holot. Našli potok, ale čistý vyvěrající pramen nikde. "Tamhle je jakýsi kopec, tam by mohl být nějaký pramen," upozorňoval jeden z družiny. I dali se tím směrem. Došli až pod kopec a skutečně tu našli bohatý pramen křišťálově čisté vody, vytékající z úbočí. Rychle sesedli z koní a s chutí se napili. Ale co to? Ta voda nějak divně chutná. Podívali se po sobě s úžasem. Vždyť ta voda je slaná !!! A to hodně slaná! Zmocnila se jich radost. Taková vzácnost! Všechno, všechno má naše země, dokonce i slanou vodu..."¹³

Po tom, co se Nezamysl dozvěděl o této zprávě, poslal k pramenu lidi, aby z vody vařili sůl, těm se později říkalo slanci nebo solnaři. Václav Hájek z Libočan datuje objevení pramene do roku 750.

Území, kde se dnes nachází část města, bylo osídleno již od pravěku, a to pro svoji úrodnou půdu. Opravdový význam Slaný získalo během 10. století, protože leželo na důležité obchodní cestě do Saska. Na konci tohoto století se ve městě nacházel knížecí soud a tržiště, což odvozujeme ze zakládací listiny břevnovského kláštera z roku 993, podle níž měli břevnovští benediktíni dostávat desátý díl tržních a soudních poplatků ve Slaném.¹⁴ Ve 2. polovině 12. století byl vybudován nad brodem románský kostel sv. Gotharda.¹⁵

Ve 13. století již nabývá sídliště Slaný městského charakteru, představuje významné tržní centrum celého okolí, slábne zde vliv panovníka a naopak roste vliv církve. Kolem Slaného vyrostlo několik vsí. Na jihozápad od slánského kostela Všehluchy¹⁶ a Kvíček, dále Dražkovice, severozápadně od Slaného a Nosačice na severu od města.¹⁷ Transformaci Slaného na královské město ve 13. století bránila církev, jelikož bylo pro církevní instituce velmi výnosným statkem.

12 Srv. obrázek č.3, Příloha č.6.

13 Zubrová, Anna. *Poklady našeho kraje, Výbor z nejhezčích pověstí a legend ze slánského kraje*. Feltechnika 2002.

14 Srv. Kuča, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Libri 2004.

15 Srv. obrázek č.6, Příloha č.6.

16 V místech dnešní Záfortenské ulice.

K povýšení Slaného na královské město se odhodlal až Václav II. někdy mezi lety 1300 a 1304. To se projevilo na poloze města, jejíž těžiště se přesunulo z údolí na návrší severozápadně od kostela. Podélnou osou města zůstala Saská cesta,¹⁸ která protínala jižní stranu velkého obdélného náměstí, jehož severní strana přiléhala k hradbám, které pravděpodobně vznikly po jmenování Slaného královským městem. Do vnitřního města byl začleněn i kostel sv. Gotharda s benediktýnským proboštvím.¹⁹ Protože se nové město vyčlenilo ze staré aglomerace, získalo tak dvě předměstí – Všehluchy na jihozápadě a Pražské předměstí na východě.

Během husitských válek se město profilovalo jako husitské. Při dobytí táborsko – sirotčím vojskem roku 1425 vyhořelo. Kvůli husitským válkám zanikly i blízké vesnice Dražkovice a Nosačice.

Přelom 15. a 16. století se vyznačuje hospodářským rozkvětem města. Slánsko bylo považováno za obilnici pražských měst a zajistilo si tak dobrou pozici jak ve vlastní zemědělské výrobě, tak v obchodu. Probíhala zde čilá pozdně gotická a renesanční výstavba, kterou podpořily tři požáry z let 1551, 1565 a 1599. Velkých změn doznalo náměstí – bylo vydlážděno, renesanční kabát získala radnice a vyrostla zde solnice.²⁰ Předměstí²¹ se rozrůstala, částečně byla ohrazena a přístupna sedmi brankami. Počet domů na nich téměř dvakrát převyšoval počet domů ve vnitřním městě.²²

Tvrdou ránu městu uštědřila třicetiletá válka, po níž se roku 1638 stalo rodovým majetkem Martiniců. S jejich vrchností ve Smečně žilo ve velmi napjatém vztahu. Město tak postihla hospodářská katastrofa, rekatolizace navíc znamenala rozsáhlou emigraci.²³ Během této války Slaný ztratilo královské výsady. Kvůli své poloze na dálkové komunikaci poblíž Prahy utrpělo jedny z nejhorších útrap. Postihly ho požáry i epidemie. Poměry se zlepšily až za další generace Martiniců. V té době vznikaly především vrchnostenské stavby. Roku 1655 získávají Františkáni hřbitovní kostel Nejsvětější Trojice, při němž roku 1662 vzniká klášter. V letech 1658 – 1666 vzniká na jižní straně piaristická kolej s kaplí Zasnoubení

17 Srv. Kuča, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Libri 2004.

18 Dnes ulice Vinařického, Husova.

19 Srv. Kuča, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Libri 2004.

20 Srv. obrázek č.5, Příloha č.6.

21 Pražské, Velvarské, Lounské a Všehlušské či Záfortenské.

22 Srv. Kuča, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Libri 2004.

23 Počet obyvatel poklesl z 2400 na 600. Srv. tamtéž.

Panny Marie a gymnaziem,²⁴ roku 1665 je na kopci jižně od města postavena kaple Božího hrobu.²⁵

Výrazný rozvoj města přišel ve druhé polovině 18. století, kdy začala výstavba nových císařských silnic do Loun, Chomutova a Saska, a do Karlových Varů. Počet domů vzrostl mezi léty 1748 - 1795 z 255 na 410.²⁶ V roce 1794 se Slaný zbavilo martinické vrchnosti a stalo se ochranným městem.

Zásadní pro architektonický ráz města byl rok 1795, kdy po velkém požáru zmizela barokní zástavba. Obnovované domy již měly klasicistní průčelí. Velkou změnu vzhledu města přinesla stavba nové císařské silnice z Doksan do Stochova, ta nemohla být vedena středem Slaného, a tak se začal stavět okruh kolem vnitřního města, jemuž musely ustoupit hradby a téměř všechny brány.²⁷

Novodobý rozvoj Slaného se datuje od 60. let 19. století. Slaný s Mostem a Prahou propojila železnice, nádraží bylo situováno jihozápadně od města a vedla k němu nádražní třída²⁸, kde kromě historizujících domů vyrostly výrazné veřejné budovy²⁹. Stavební činnost probíhala i v historickém jádru města, v letech 1864 a 1877 - 1878 byla zcela přestavěna piaristická kolej, v severozápadním cípu hradebního okruhu byla roku 1865 postavena synagoga. Koncem 19. století byla provedena parková úprava Slánské hory, vznikl lesopark Háje.³⁰ Počet domů vzrostl do roku 1921 na 795, počet obyvatel se v roce 1890 vyšplhal na 9115 a na této výši se udržoval do 50. let 20. století.³¹

Intenzivně se stavělo i ve 30. letech 20. století. Roku 1928 vznikla v severovýchodním cípu náměstí nová budova Pošty, která nahradila dva domy, roku 1931 byly dokončeny budovy Městské spořitelny a Grandhotelu Kořán. Především se však stavělo na předměstích. V půlce třetí dekády 20. století začala severně od nádraží stavba nové čtvrti Skalka, další čtvrti vznikly jihozápadně od Všehluh a pod Slánskou horou. Roku 1938 vznikl na severozápadním okraji města velký areál kasáren a dostavby se dočkalo

24 Srv. obrázek č.5, Příloha č.6.

25 Srv. obrázek č.4, Příloha č.6.

26 Srv. Kuča, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Libri 2004.

27 Zanikly Pražská, Lounská a Všehlušská brána, zůstala pouze brána Velvarská.

28 Dnešní Wilsonova ulice. Srv. obrázek č.8, Příloha č.6.

29 Okresní soud, okresní stravovna a zprostředkovatelna práce, Wiehlův dům, divadlo, Okresní hospodářská záložna a Okresní dům. Srv. Kuča, Karel, *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Libri 2004.

30 Srv. obrázek č.2, Příloha č.6.

31 Srv. Kuča, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Libri 2004.

Smetanovo náměstí na severozápadním okraji historického jádra.³²

Během 2. světové války neutrpělo město žádné výraznější škody, více ho zasáhla socialistická přestavba v 60. letech 20. století, kdy se zde v souvislosti s bohatým průmyslem rozvinula sídlištní výstavba. Rozsáhlé demolice postihly celou oblast jihozápadně od městského jádra, tuto plochu potom zaplnilo sídliště panelových domů, které dodnes výrazně narušují panorama města. Panelová výstavba probíhala i v okolí ulice Wilsonova, v níž vyrostla budova hotelu Atlas zamýšlená jako ubytovna velkodolu Slaný, který nikdy nebyl otevřen. V 70. letech vyrostlo jihozápadně od nádraží další sídliště, poblíž něhož se začal stavět i sportovní areál v podobě atletického, zimního a fotbalového stadionu. Na severozápadním okraji města došlo k výstavbě družstevní čtvrti V Ráji. V osmdesátých letech 20. století pokračovala panelová výstavba na sídlišti Pražská, Na Vinici (západně od hřbitova) a na Dolíkách (západně od nádraží). Historické jádro města našťastí až na proluku v Třebízského ulici neutrpělo vážnější újmu. Od roku 1984 bylo chráněno v rámci památkového ochranného pásma a od roku 1992 jako městská památková zóna.³³

V 90. letech se ve městě realizovala výstavba penzionu pro důchodce v ulici Na Sadech (západně od Smetanova náměstí), jižně od kostela u křižovatky U Brodu bylo zřízeno autobusové nádraží, v jehož okolí jsou soustředěny supermarkety. V současné době vzniká na severozápadním okraji města v areálu bývalých kasáren nová čtvrť.

Protože část tranzitní dopravy z města odvedl jižní obchvat a v 80. letech vznikla rychlostní silnice do Prahy, město se stalo jejím lehce dostupným satelitem s dobrou občanskou vybaveností, díky čemuž je považováno za atraktivní místo pro život. V současné době se ve Slaném nachází 2448 čísel popisných a žije v něm 15 414 obyvatel.³⁴

32 Srv. tamtéž.

33 Srv. tamtéž.

34 Údaje pochází z posledního sčítání v roce 2001, Srv. www.infoslany.cz/cs/sekce/obcan/zakladni-demograficke-

4. Spolkový život ve Slaném od 19. století do současnosti

Tak jako v každém českém městě, byl i ve Slaném spolkový život dosti bohatý, a to především ve druhé polovině 19. století, na jejímž konci dosáhl svého vrcholu. Ve Slaném v 19. století působilo 44 spolků,³⁵ které se zabývaly především sportovní, kulturní, vzdělávací či charitativní činností.³⁶ Mimo oficiálně schválené spolky se ve městě scházely skupiny lidí stejných zájmů v rámci spolků neoficiálních.³⁷

Po roce 1900 spolků neustále přibývalo,³⁸ k roku 1908 uvádí časopis Slánský obzor³⁹ 77 spolků. Ty se dělily na spolky *politické*,⁴⁰ *spolky dělnické odborové*,⁴¹ *spolky dělnické vzdělávací a podpůrné*,⁴² *spolky vzdělávací a zábavní*,⁴³ *spolky hájící zájmy určitých stavů*,⁴⁴ *spolky tělocvičné a sportovní*,⁴⁵ *spolky lidumilné a podpůrné*,⁴⁶ *spolky různé*.⁴⁷

Další spolehlivé informace o spolkové činnosti pocházejí z meziválečného období, kdy se po 1. světové válce opět rozmohla zejména v oblasti odborových spolků.⁴⁸ Na území města v roce 1934 najdeme spolky *humánní a sociální*,⁴⁹ *odborové*,⁵⁰ *podpůrné*,⁵¹ *sportovní*

udaje. - datum cit. 20.5.2007.

35 Srv. Příloha č. 2.

36 Spolkovou činností na území města Slaného se zabývá Libor Dobner, ten publikoval v místním periodiku Slánské Listy šest článků, kde zachycuje spolkovou činnost od úplných počátků ve druhé polovině 14. století do vrcholu na konci 19. století. Srv. Dobner Libor. *O nejstarších spolcích v historii města Slaného*. Slánské Listy, 2005, 2.8., 30.8., 13.9., 27.9., 11.10., 25.10.; str. 12.

37 Jednalo se většinou o stolové společnosti jako *Svatopluk*, *Netopýr*, *Obec Všehlušice*, *Kocouři*.

38 1901. *Spolek baráčníků*, 1902. *Polévkový spolek*, 1903. *Israel Frauenverein*, 1904. *Odbor spolku s plicními chorobami*, 1905. *Dámský odbor odboru nár. Jednoty severočeské*, *odbor Existence*, 1906. *Polit. spolek slánského venkova*, 1907. *Strádalové 1908*. *Visitkové sdružení*, *Hudební spolek*, *Fortuna*. Srv. *Seznam spolků a korporací*, Slánský obzor, 1908, str. 101 – 103.

39 Tamtéž.

40 Např. *Občanský klub*, *Politický klub Osvěta*, *Polit. spolek slánského venkova*. Srv. tamtéž.

41 Např. *Dělnická beseda*, *Všeodborový spolek dělnický*, *Místní skupina odb. spolku kovářů a jejich spolupracovníků*. Srv. tamtéž.

42 Např. *Všeob. vzděl. spolek vzájemně se podporujících dělníků pekařských a mlynářských*, *Vzdělávací a vzáj. se podporující spol. dělníků*, *Vzdělávací spolek dělníků šterkařských*. Srv. tamtéž.

43 Např. *Musejní a literární spolek Palacký*, *Občanská beseda*, *Kroužek Mládenců*. Srv. tamtéž.

44 Např. „*Budeč*“ *jednota učitelů*, *Jednota soukromých úředníků*, *Řemeslnická beseda*. Srv. tamtéž.

45 Např. *Tělocvičná jedn. Sokol*, *Odbor klubu českých turistů*, *Bruslařský klub*. Srv. tamtéž.

46 Např. *Ženský spolek Libuše*, *Místní odbor Husova fondu*, *Spolek pro podporování chudých studující gymnasia*. Srv. tamtéž.

47 Např. *Dobrovolný spolek hasičů*, *Zpěvácký spolek „Dalibor“*, *Včelařský spolek*. Srv. tamtéž.

48 Ve Slaném k roku 1934 působilo 119 spolků. Srv. *Seznam spolků a korporací*, Slánský obzor, 1934, str. 63 – 65.

49 Např. *Hasičská župa slánská č. 40 Vrabčíkova* (předseda František Sedláček), *Místní odbor Husova fondu* (předseda dr. Hynek Hohlweg), *Sbor dobrovolných hasičů* (předseda dr. Mirko Haken). Srv. tamtéž.

50 Např. *Jednotný svaz dřevodělníků v Č.S.R.* (předseda A. Budiš), *Lékařská župa slánská* (předseda dr. Ladislav Stejskal), *Slánský odbor Lounské ústřední jednoty učitelské* (předsedkyně Marie Tourková). Srv. tamtéž.

51 Např. *Israelitský dámský dobročinný spolek* (předsedkyně Marie Blumová), *Místní odbor Ústřední matice školské*

a tělovýchovné,⁵² vzdělávací⁵³ a nakonec spolky s různým zaměřením.⁵⁴

Činnost spolků během 2. světové války byla citelně utlumena.⁵⁵ Za protektorátu počet spolků, jak ukazují záznamy z roku 1940, poklesl.⁵⁶ Oproti roku 1934 zeštíhly všechny kategorie kromě spolků *podpůrných*, kde naopak jeden spolek přibyl. V kategoriích spolků *humánních a sociálních* se počet snížil z původních 8 na 6 spolků,⁵⁷ v kategorii spolků *odborových* se počet zmenšil z původních 35 na 29,⁵⁸ v kategorii spolků *sportovních a tělovýchovných* počet klesl z původních 19 na 11 spolků,⁵⁹ v kategorii spolků *vzdělávacích* počet změnil z 20 na 15,⁶⁰ v kategorii spolků *různých* se počet snížil z 27 na 21⁶¹. Po 2. světové válce byla spolková činnost ve městě značně utlumena, mnoho spolků se již neobnovilo. Z tohoto období navíc neexistují prakticky žádné prameny.

Od roku 1950 až do roku 1989 najdeme ve Slaném tři velké oblasti spolkové činnosti. *Sportovní spolky* spadaly pod ČSTV (Československý svaz tělesné výchovy), který ve městě reprezentovalo TJ ČKD Slaný,⁶² spolky *sportovně - technické a branné* zastřešil SVAZARM⁶³. Ostatní *umělecké a rukodělné spolky*⁶⁴ sloučil ZKROH (Závodní klub ROH) Slaný.⁶⁵⁶⁶

V současné době působí na území města Slaného 48 spolků⁶⁷ jak v kulturní, tak ve sportovní a zájmové oblasti, z nichž k nejvýznamnějším se řadí *Jazzclub Slaný*, *Motoklub*, *SK Slaný*, *Slánská scéna* a „*Sokol*“.

(předseda Jozef Čížek), *První obec baráčníků* (předseda Alois Rösler). Srv. tamtéž.

52 Např. *Bruslařský klub* (předseda Eduard Kahler), *Klub velocipedistů Slaný* (předseda Josef Erlebach), *Tělocvičná jednota Sokol* (předseda Karel Čížek). Srv. tamtéž.

53 *Palacký, musejní a literární spolek* (předseda Karel Vetter), *Slánská scéna* (předseda František Holub), *Zpěvácký spolek Dalibor* (předseda Václav Kozma). Srv. tamtéž.

54 *Místní jednota čl. obce legionářské* (předseda Antonín Ježek), *Okrašlovací spolek* (předseda Čeněk Petrs), *Radioklub* (předseda ing. Josef Rybáček). Srv. tamtéž.

55 „*Třeba Bruslařský spolek měl v plánu stavbu nového kluziště pod Slánskou horou, s příchodem války však veškeré plány padly*“, říká Libor Dobner.

56 Srv. *Seznam spolků a korporací*, Slánský obzor, 1940, str. 68 – 70.

57 Ubyly *Hasičská župa č. 40 Vrabčikova, Sbor dobrovolných hasičů*, přibyl *Sociální odbor náb. obce církve čs.* Srv. tamtéž.

58 Ubyly např. *Jednotný svaz soukromých a veřejných zaměstnanců, Svaz pomocného dělnictva grafického*, přibyla např. *Odbočka pekařského dělnictva v Slaném, Jednoty děln. odb. potravin a nápojů se sídlem v Praze*. Srv. tamtéž.

59 Ubyly např. *Bruslařský klub, Liga čl. Motoristů*, přibyl např. *Okres Děln. Tělovýchovných jednot.* Srv. tamtéž.

60 Ubyly např. *Jednota mládeže církve československé, Kostnická jednota*, přibyl např. *Klub přátel cizích řečí*. Srv. tamtéž.

61 Ubyly např. *Místní jednota čl. obce legionářské, Místní skupina Masarykovy letecké ligy*, přibyl *Spolek příslušníků býv. 8. střeleckého pluku pražského, jejich přátel a příznivců v Praze, odb. Slaný*. Srv. tamtéž.

62 Oddíly ZRTV, *turistika, kopaná, šachy, lední hokej, košíková, odbíjená, orientační běh, tenis, stolní tenis, atletika, kuželky, judo*.

63 *AMK Slaný, Motoklub Slaný, Radioamatéři, Automoto modeláři, Kinologové*.

64 Např. *Jazzclub, Hudební skupina Alfa, Slánská scéna, Dětská scéna, Dividýlko, Fotoamatéři, Filmaři*.

65 Do ZKROH přispívaly všechny velké slánské podniky, jejich zaměstnanci se na oplátku na činnosti jednotlivých spolků podíleli a dostávali permanentky na různé akce.

66 Informace z období let 1950 – 1989 byly získány na základě dosud nepublikovaného materiálu Libora Dobnera.

67 Srv. Příloha č. 3.

Jak lze vidět, obyvatelé Slaného byli v oblasti spolkového života velice činní, v následující části své práce bych proto rád přiblížil vznik a činnost čtyř nejvýznamnějších spolků na území města.

5. Nejvýznamnější slánské spolky

5.1 Zpěvácký spolek „Dalibor“

„Kde zpěv, tamo je sladce dlíti:
pustý duch zpěvu lad necítí.“⁶⁸

Zpěvácký spolek „Dalibor“, patřil bezesporu mezi nejvýznamnější spolky ve městě. Jednak kvůli dlouhému období, po které ve Slaném působil, jednak kvůli široké škále svých aktivit.

Vznik „Dalibora“ se datuje k roku 1861 za účelem „*pěstovati národní a církevní zpěv a hudbu instrumentální*“.⁶⁹ Počátky spolku je však třeba hledat již v letech 1857 – 1858, kdy se o hudební setkání přičinil především Jan Procházka, učitel na hlavní piaristické škole ve Slaném.⁷⁰ Do roku 1861 vystupoval stále ještě kroužek se 12 členy při nejrůznějších příležitostech, jako třeba při oslavách 200 letého trvání koleje piaristů. Postupně nabýval na oblibě u slánského obecnstva, zvláště pak jeho vystoupení v hotelu Pošta, dnes druhé budově městského úřadu ve Slaném, „*kde míval své zkoušky i dobré zábavy při nápoji ječmínkovém*“.⁷¹ Roku 1861 podle příkladů jiných měst iniciovali i slánští pěvci v časopise *Lumír* vznik pěveckého spolku. Spolek se původně jmenoval *Zpěvácký spolek v Slaném*, název *Zpěvácký spolek „Dalibor“ v Slaném* se poprvé objevuje v záhlaví plakátu z 28. září 1862. Disponoval vlastním spolkovým praporem, hudbou, členskými odznaky a spolkovou místností v Občanské záložně, dnešní budově městského úřadu. Postupně začal „Dalibor“ zajíždět i do větších měst jako Louny, Roudnice, Velvary a samozřejmě Praha. Roku 1874 vzniká samostatný ženský sbor, zpívá také skutečný smíšený sbor Dalibora. „*Nebylo zábavy, slávy nebo smutečních obřadů, kterých by se svým vystoupením neúčastnil*“.⁷² Do konce 19. století se v roli předsedy spolku vystřídali dr. Wassermann, Josef Mareš, August Hemerka, Albert Mayssl a Ignác Janda. V roli sbormistrů působili Jan Procházka, Ignác Janda, František Hájek, Štěpán Erst a Emanuel

68 Heslo v záhlaví stanov spolku, které ze Schillerova originálu do češtiny přeložil Jan Procházka, tehdejší ředitel spolku. Roku 1863 ho nahradilo heslo „*My vítězíme zpěvem*“.

69 Rus, Jarka. *Stručný nástin dějin Pěveckého spolku Dalibor v Slaném*, Slánský obzor, 1936, str. 34.

70 Jak uvádí ve svém *Stručném nástinu dějin Pěveckého spolku Dalibor v Slaném* Jarka Rus: „*Přičiněním hlavně Jana Procházky, učitele na hlavní piaristické škole v Slaném, scházeli se té doby učitelé Josef Bräuer, Václav Jan Erlebach, Ignác Janda, Jan Kybal a pošt. expeditor Dominik Šťastný, kteří z „pouhého“ čtverořvuku dali základ k založení pěveckého spolku Dalibor*.“ Srv. Rus, Jarka. *Stručný nástin dějin Pěveckého spolku Dalibor v Slaném (k jeho sedmdesátce)*, Slánský obzor, 1936, str. 33.

71 Rus, Jarka. *Stručný nástin dějin Pěveckého spolku Dalibor v Slaném (k jeho sedmdesátce)*, Slánský obzor, 1936, str. 33 – 51.

72 Dobner Libor. *O nejstarších spolcích v historii města Slaného*. Slánské Listy, 2005, 2.8., str. 12.

Danda. Poslední jmenovaný působil jako sbormistr v letech 1885 – 1899 a Jarka Rus⁷³ o něm píše následující: „*Tento nadšený zpěvák a výborný sbormistr vypěstoval „Dalibor“ v těleso znamenité úrovně umělecké, jak ve sboru mužském a ženském, tak i ve sboru hudebním*“.⁷⁴ První desetiletí 20. století znamená pro „Dalibora“ útlum činnosti. „*Třebaže období do světové války vykazuje celou řadu krásných koncertů vlastních i cizích hostí, třebaže Dalibor zaznamenává velikou činnost při četných oslavách a různých spoluúčastech na cizích podnikcích, práce jeho je značně ochromena až do r. 1911, kdy ujímá se taktovky sbormistrovské ředitel měšť. školy Josef Rezek*“.⁷⁵ Přichází však 1. světová válka a činnost spolku je téměř úplně zastavena, „*kdo v těch bolestných dobách také zpíval a komu?*“⁷⁶

Jako většina spolků obnovuje i „Dalibor“ svoji činnost po roce 1918. O rok později dosahuje počtu 42 bratří a 38 sester a 170ti přispívajících členů. Meziválečné období bychom bez nadsázky mohli označit jako nejpłodnější v historii „Dalibora“, což lze opět doložit citátem Jarky Rusa: „*Co slavností a nejrůznějších příležitostí, ku kterým volán obětavý spolek, aby zpíval a jásal se svobodným národem. Neobyčejný ruch následuje v životě Dalibora jako všude, kde zápal a nadšení rozněcuje vždy k novým činům. Na ty časy bude historie vzpomínati*“.⁷⁷ Významnými událostmi v tomto období byly založení Pěvecké župy Foersterovy, v rámci níž „Dalibor“ spolupracoval s ostatními pěveckými spolky z okolí Slaného.⁷⁸ První župní koncert se konal 10.6. 1923 v Slaném za účasti 150 pěvců. Dále jmenujme velké oslavy 100. výročí narození Bedřicha Smetany, jemuž dokonce roku 1927 spolek nechal na Hájích vystavět pomník, účast na pěveckém festivalu Praze 8. - 9. 1928 a oslavy 10. výročí samostatnosti či masopustní zábavy, které se u Slánského obecnstva staly velmi oblíbenými. Za zmínku stojí i oslavy 75. výročí založení spolku, při jejichž příležitosti byl 22. listopadu 1936 uspořádán jubilejní koncert v divadle Občanské záložny ve Slaném.⁷⁹

„Dalibor“ spolupracoval i s jinými spolky, např. se „Sokolem“ či se *Spolkem*

73 Jarka Rus byl slánský učitel a aktivista v mnoha místních organizacích. Působil v 1. polovině 20. století.

74 Rus, Jarka. *Stručný nástin dějin Pěveckého spolku Dalibor v Slaném (k jeho sedmdesátce)*, Slánský obzor, 1931, str. 33 – 51.

75 Tamtéž.

76 Tamtéž.

77 Rus, Jarka. *Stručný nástin dějin Pěveckého spolku Dalibor v Slaném (k jeho sedmdesátce)*, Slánský obzor, 1931, str. 33 – 51.

78 Jednalo se o pěvecké spolky *Paukner* z Libušína, *Smetana* ze Pcher, *Dalibor* z Nového Strašecí, *Hlahol* z Loun, *Hlahol* z Velvar, *Záboj* ze Slaného a *Slavík Lidumil* ze Záluží u Mostu. Srv. Rus, Jarka. *Stručný nástin dějin Pěveckého spolku Dalibor v Slaném (k jeho sedmdesátce)*, Slánský obzor, 1931, str. 33 – 51.

79 Srv. obrázek č.3, Příloha č.8.

divadelních ochotníků. Svoji činnost nezastavil ani za protektorátu, kdy byl vystěhován do hudební školy a posléze do hostince u Přemysla. Po roce 1948 začíná mezi lidmi upadat zájem o zpěv, mladší ročníky navíc láká nově založený *Mládežnický pěvecký spolek* při ČKD. Osud „*Dalibora*“ se definitivně zpečetil až koncem 60. let 20. století, kdy zanikl kvůli slabé členské základně.

5.2 Tělocvičná jednota „Sokol“

Nejstarší doposud činný spolek na území města Slaného představuje *Tělocvičná jednota „Sokol“ Slaný*. Počátky slánského „*Sokola*“ se datují od roku 1864.⁸⁰ Spolek se věnoval účelu „*pěstovati tělocvik, výlety, šermovati, zpívati, stříleti do terče, plovati, brusliti, jezdit na koni a velocipédu, hráti divadlo a tančiti.*“⁸¹ Každoroční vyvrcholení činnosti spolku představovaly Šibřinky, kostymovaná taneční zábava. Aby mohla být postavena nová sokolovna, bylo roku 1888 založeno *Družstvo pro vystavení tělocvičny „Sokola“* za účelem „*doplniti dostatečný kapitál pro vystavení jmenované tělocvičny a získati fond pro udržování její.*“⁸² Základní kámen sokolovny byl položen 28. září 1896, o rok později 15. srpna 1897 byla slavnostně otevřena hotová budova. Od té doby byla sokolovna vedle hotelu Bílý beránek (dnešní městské centrum Grand) druhým nejvyužívanějším společenským střediskem ve městě. Kromě tělovýchovných aktivit se zde například pořádaly různé umělecké i národopisné slavnosti. Do roku 1900 mohli ve slánském „*Sokolu*“ cvičit pouze muži, v průběhu první dekády 20. století bylo povoleno cvičit i ženám.⁸³ Vedle „*Dalibora*“ byl „*Sokol*“ velice aktivním spolkem Slaného a jeho okolí.⁸⁴ „*Sokol*“ byl stejně jako mnoho dalších spolků nucen přerušit svoji činnost v období protektorátu, kdy Němci v letech 1941 – 1945 Sokolům činnost zakázali. Na podstatně delší období 40 let přerušil svoji

80 Na zahradě hostince U zeleného věnce v Soukenické ulici se scházeli „kuželkáři“ Fr. Jeřábek, Fr. Hampejs, V. Breník, Jos. Hlaváček, Tom. Rubeš, Václ. Pochman, Josef Kondelík, pozdější zakladatelé Sokola. Srv. tamtéž.

81 Slánský obzor, *Seznam spolků a korporací*, 1893, str. 60.

82 Existoval již „*Fond pro vystavení tělocvičny*“, ten byl tvořen příspěvky Občanské záložny, členské sbírky v hostincích, výtěžky ze zábav, výtěžky z představení ochotníků, výtěžky z prosebných dopisů atd. Nasbírané prostředky však zdaleka nestačily, a tak se Sokolové museli spolehnout na vlastní síly. *Družstvo pro vystavení tělocvičny „Sokola“* ukončilo svoji činnost až v roce 1905, kdy ho nahradilo *Družstvo pro udržování Sokolovny*, do té doby zajišťovalo finance na její provoz. Srv. Dobner Libor. *O nejstarších spolcích v historii města Slaného*. Slánské Listy, 2005, 11.10., str. 12, obrázek č.1, Příloha č.8.

83 V roce 1900 byl založen Dámský odbor „*Sokola*“, od roku 1907 směli cvičit chlapi, od roku 1909 děvčata. Srv. Dobner Libor. *O nejstarších spolcích v historii města Slaného*. Slánské Listy, 2005, 11.10., str. 12.

84 „Podobně jako „*Dalibor*“, nechyběl ani „*Sokol*“ při žádné národně zaměřené akci ve městě, v okolí a v mnohých případech se účastnil i národních a sportovních slavností v jiných větších městech království.“ Dobner Libor. *O*

činnost za dob komunismu. Od roku 1951 jako tělovýchovná organizace neexistoval, k jeho obnovení došlo až 2. února 1991.⁸⁵ Zajímavostí je, že mu komunisté přes zastavení činnosti nikdy nezabavili majetek. Dnes má „Sokol“ přibližně 450 členů⁸⁶, jeho starostou je Libor Dobner.

5.3 Slánská scéna, Spolek divadelních ochotníků Královského města Slaného

Jak se můžeme dočíst na webových stránkách *Slánské scény, Spolku divadelních ochotníků Královského města Slaný*,⁸⁷ vznikl spolek proto, aby se podařilo udržet první slánskou scénu, která působila od roku 1845 v prostorách piaristické kolejje, dnešního Vlastivědného muzea. Poté, co piaristé prodali budovu městu, vznikl roku 1867 spor o vlastnictví kolejního divadla a jeho inventáře. *Spolek divadelních ochotníků v Slaném* byl tak ustaven ze zcela prozaického důvodu – ochotníci se potřebovali lépe pohybovat na právní půdě. Osmého června 1873 tak spolek konečně vzniká úředně. Jeho oficiálním posláním bylo a je dodnes „*pěstovati dramatické umění vůbec, šlechtiti ducha a mravy a podporovati ústavy veřejné i dobročinné*“.⁸⁸ K zármutku všech divadlo o prostory stejně roku 1875 přišlo, a tak se začalo uvažovat o samostatné divadelní budově. Osmnáctého září 1881 se opravdu koná ustavující schůze *Spolku pro vystavění akciového divadla*. Ochotníci mezitím působili v letech 1881 a 1883 hotelu U Bílého beránka a v sále domu Občanské záložny (1883). Třicátého prosince 1883 došlo ke slavnostnímu otevření nové budovy divadla ve Slaném,⁸⁹ pro tuto příležitost ochotníci nastudovali drama J.J. Kolára „*Primátor*“.

Rok 1928 s sebou přináší vznik druhého oficiálního ochotnického spolku, Slánské scény – oba spolky potom společně působily až do roku 1948, přičemž po válce přibyl soubor Svazu mládeže a další.⁹⁰ Politický tlak na sloučení všech spolků však málem vedl k jejich záhubě. K definitivnímu sloučení pod názvem Slánská scéna došlo až 1. ledna 1961, jejím zřizovatelem se stal Závodní klub ROH.

nejstarších spolcích v historii města Slaného. Slánské Listy, 2005, 2.8., str. 12.

85 Srv. Dobner Libor. *O nejstarších spolcích v historii města Slaného*. Slánské Listy, 2005, 2.8., str. 12.

86 Odbor Sokolské všestrannosti má oddíly: rodiče a děti, nejmladší žactvo, mladší žactvo, starší žactvo, dorost, ženy. Pod slánským „*Sokolem*“ působí sportovní oddíly karate a juda, odbíjená a nohejbal a ZTV. Informace byly získány při rozhovoru se starostou „*Sokola*“.

87 www.slanskascena.slansko.cz/pages/historie.htm – datum citace 20.5.2007

88 Slánský obzor, *Seznam spolků a korporací*, 1893, str. 62

89 Srv. obrázek č.7, Příloha č.6.

90 Soubory při tehdejším ONV, národním podniku Bateria a vojenský *Tankista*.

Od roku 1969 se Slánská scéna účastní soutěží a přehlídek, jako například Jiráskova Hronova⁹¹ či Wintrova Rakovníka.⁹²

V současnosti soubor hraje převážně hudební komedie a hry pro děti pod režijním dohledem Libora Dobnera, Josefa Chodory, Karla Vidímského a Tomáše Votta. Tomáš Vott stojí dnes v čele souboru, jeho zřizovatelem bude do 1.září 2007 Královské město Slaný, potom se stane samostatným právním subjektem.

5.4 Ženský spolek „Libuše“ v Slaném

Jediný ryze ženský spolek na území města Slaného představovala od roku 1871 „Libuše“.⁹³ Za svůj cíl si její členky vytyčily „zjednávat i upravovat chudé školní mládeži oděv, obuv a školní potřeby, pořádat školním dítkám slavnosti a výlety, chudé zanedbané dívky vyučovat ručním pracím a zjednávat jim prostředků, jimiž by mohly nabýti mravnosti, užitečných vědomostí a tím poctivé výživy a vzájemně se vzdělávat“.⁹⁴ V dobách své největší slávy ke konci 19. století spolek čítal přes dvě stovky členek, disponoval vlastní spolkovou knihovnou s čítárnou časopisů.⁹⁵ Zajímavostí je, že ačkoliv byla v materiálech o „Libuši“ často zmiňována, není dnes známo, kde se nacházela spolková místnost. Prostředky byly získávány prostřednictvím koncertů a každoročních sbírek, při nichž členky často využívaly svých kontaktů a známostí. Z nejznámějších členek jmenujme například předsedkyni Karolínu Hemerkovou, manželku významného slánského purkmistra Augusta Hemerky, spolkovou náměstkyni Ludmilu Šafaříkovou či spolkovou účetní Marii Schedlbauerovou, učitelku na dívčí škole.

Nejistá je i doba, kdy „Libuše“ zanikla. Pravděpodobně se tak stalo v období mezi první a druhou světovou válkou, kdy charitativní funkci spolku z velké části převzaly politické strany a církve. Konec spolku trefně vystihuje ukázka z fejetonku, který vyšel v časopise Svobodný občan: „„Libuše“ ustoupila, spolek se rozešel a hle, to co dělala kdysi, dělá se znovu zase slavnostně, ale s výrazným požadavkem vděčnosti dárcům: každá politická strana, každá náboženská obec má své vánoční nadílky ošacovací, na ty se vybírá a

91 Spolek zde získal v roce 1973 druhou cenu za Brechtovu hru Matka v režii Jaroslava Vágnera.

92 Hlavní cena za hru Emigranti v roce 1981.

93 Ženy se mohly dále angažovat pouze v „Daliboru“, kde měly odbor, a v ochotnickém sboru, který byl smíšený.

94 *Seznam spolků a korporací*, Slánský obzor, 1893, str. 61.

95 Srv. Dobner Libor. *O nejstarších spolcích v historii města Slaného*. Slánské Listy, 2005, 30.8., str. 12.

*sbírá všude a žádá se vděčnost: To nám dali z té a té politické strany! Starají se o nás! Tohle nadělila ta či ona církev – ta se o nás stará! Souhrn však, počet podělených není větší, dary nejsou větší a hodnotnější než ty, které dávala všem, bez rozdílu a bez závazku nějaké politické nebo náboženské příslušnosti kdysi jediná, samotná „Libuše“!*⁹⁶

6. Analýza rozhovorů

6.1 Specifika Slaného z pohledu respondentů

96 Hozdecký, Vladimír. „O Slanácích“, Svobodný občan 1932, 22.1., str.1.

Jako specifika Slaného respondenti často označovali atributy, které se shodovaly s odpověďmi na otázky: „*Co se vám na Slaném líbí?*“ a „*Co se vám na Slaném nelíbí?*“ Za všechny uvádím dva příklady: „*Typický? Tak asi tím, že je historický, starobylý a že tu není voda.*“⁹⁷ „*...malý město poblíž Prahy s historickým středem.*“⁹⁸ V odpovědích zástupců obou skupin lze jednoznačně nalézt odkazy na historii s památkami⁹⁹ a na místa utvářející příjemnou atmosféru. Dalším specifikem Slaného je podle obyvatel z obou skupin klid a maloměstský ráz města, což drtivá většina z nich vnímá jako pozitivum.¹⁰⁰ Specifická pro Slaný podle obou skupin dotazovaných je i výhodná poloha města blízko Prahy.¹⁰¹

Část respondentů spojovala specifika Slaného s tím, že mají ve městě rodinu a přátele: „*Žiju tady celý život a jsem tady rád, protože tu je moje rodina a přátelé.*“¹⁰² Stejně jako při dotazu týkajícího se pozitiv a negativ města ocenilo několik respondentů z řad mladší generace klid, jenž město svým obyvatelům poskytuje: „*Specifický je klidem. Já pořád srovnávám s Prahou a žít bych tam nemohla.*“¹⁰³ Podle mnoha dotazovaných tvoří specifika města i lidé, kteří v něm žijí. Za zmínku stojí například delší výpověď zástupce mladší generace: „*No a ještě k těm lidem, typický pro místní je, že si tady žijou svým životem a nic moc kolem je nezajímá. Když už třeba jedou do té Prahy, tak z ní znaj maximálně metro na Dejvický a Hradčanský, plus stanici, poblíž který pracujou. Hned po práci šup domu, tohle sem zpozoroval jak u své mamči, tak u řady kamarádů – jezděj skoro denně do Prahy, ale když jsem chtěl poradit, jak se dostanu tam, nebo onam, většinou byli bezradný.*“¹⁰⁴ Stopy „*slañáctví*“ se objevovaly ve výpovědích několika, když si všímali pozitivního vztahu místních k městu: „*...lidi jsou tu takový zvláštní, myslím, že maj Slaný rádi a jsou hrdý na to, že jsou ze Slaného.*“¹⁰⁵ Zajímavé jsou i dvě zmínky týkající se obyvatel Slaného a jejich negativního vztahu k obyvatelům Kladna: „*Specifický je tím, že je*

97 Srv. rozhovor č. 4A, ž, Příloha č.4.

98 Srv. rozhovor č. 4B, m, Příloha č.5.

99 „*...je historický, takže tady máme celou řadu vzácných památek.*“ Srv. Rozhovor č. 1B, m., Příloha 4B.

100 „*Slaný je malý, lidi jsou tu fajn, maj se, řekla bych, navzájem rádi a pomáhaj si.*“ Srv. Rozhovor 9A, ž., Příloha č.4.

101 „*Je to maloměsto, předměstí Prahy - je odsud jednodušší dojíždět na Prahu 5 a Prahu 6 než z druhého konce Prahy.*“ Srv. rozhovor č. 14A, m, Příloha č.4.

102 Srv. rozhovor č. 5B, m, Příloha č.5.

103 Srv. rozhovor č. 6B, ž, Příloha č.5.

104 Srv. rozhovor č. 15B, ž, Příloha č. 5.

105 Srv. rozhovor č. 3B, m, Příloha č. 5.

*malý a nikdo tu nemá rád Kladeňáky, s téma Slaný vodjakživa soupeřilo.*¹⁰⁶ Jakýsi komplex méněcennosti vyplývající z velikosti Slaného vůči obyvatelům větších měst, například Kladna, zaznamenal i další respondent z řad mladší generace: *„Je malý, takže mě připadá, že místní trpěj komplexem vůči větším městům, nejlíp to ukazuje vztah Slaňáků ke Kladeňákům, Slaňáci je nemůžou vystát, Kladeňáci to zas tak neřešej.*¹⁰⁷ Mnoho oslovených se ve svých výpovědích dotklo fenoménu maloměšťáctví, které podle nich ve Slaném existuje. Za všechny uvádím po jednom příkladu z každé generace. *„Slaný je město, kde je takový to maloměšťáctví - každěj na každýho něco ví...“*¹⁰⁸ *„Slaný je maloměsto, má takovej vesnickej ráz, lidi se tu hodně znaj navzájem, je tady taková přátelská atmosféra.*¹⁰⁹

Několik respondentů považovalo za specifické to, jak se město rozvíjí: *„...Slaný je pěkným prototypem dobře se rozvíjejícího města, kde je vidět pokrok jak po stránce společensko – kulturní, tak po stránce vzhledové.*¹¹⁰ Řada výpovědí obyvatel zaměřených na specifika Slaného se týkala občanské vybavenosti města, kterou viděli jako poměrně dobrou. Často byla zmiňována bohatost a pestrost společensko - kulturního života ve městě.¹¹¹ Obě ocenily množství restaurací a barů, kam mohou zajít posedět s přáteli: *„Je tu spousta hospod, děje se tu spousta společenských akcí na to, jak je město malý.*¹¹² Mezi další specifika Slaného patří podle respondentů dobré sportovní vyžití ve městě. *„Hrával se tu dobrej fotbal, velmi aktivní tu byl Sokol. Já jsem hodně sportoval a to sportovní vyžití tu bylo vždycky dobrý.*¹¹³ *„Ve Slaným mám navíc vše, co potřebuju – hlavně sportovní vyžití a kulturu, ta teda lehce pokulhává, i když máme nový kino a divadlo.*¹¹⁴ Senioři dále zmiňovali dostatek parků: *„Typický je třeba i to, že je tady dost parků.*¹¹⁵ Pro obyvatele z obou generací jsou typické špatné podmínky pro koupání, za všechny uvádím stížnost jednoho pamětníka: *„Koupání tu bylo taky vždycky problematický, kdysi tu byla jenom taková plovárnička a dneska to taky nemá valnou úroveň, v rybníku se už taky koupat*

106 Srv. rozhovor č. 14B, m, Příloha č.5

107 Srv. rozhovor č. 12B, m, Příloha č.5.

108 Srv. rozhovor č. 8B, m, Příloha č.5.

109 Srv. rozhovor č. 7A, ž, Příloha č.4.

110 Srv. rozhovor č. 2B, m, Příloha č.5.

111 *Dál je pro mě Slaný specifický svojí historií a pestrým společenským životem.* „...je tu spousta bandiček lidí, který jsou aktivní a dělaj akce z nejrůznějších oblastí, hlavně z oblasti hudby.“ Srv. Rozhovor č. 9A, ž; Rozhovor 7B, m.

112 Srv. rozhovor č. 11B, ž, Příloha č.5.

113 Srv. rozhovor č. 11A, m, Příloha č.4.

114 Srv. rozhovor č. 6B, ž, Příloha č.5.

115 Srv. rozhovor č. 7A, ž, Příloha č.4.

nedá.¹¹⁶

Stavby, které si respondenti vybavili většinou souvisely s historií města a s tím, že se jim líbí. V drtivé většině se do výpovědi obyvatel dostal kostel sv. Gotharda, který představuje jednu z dominant města: „*já mám ráda Gotharda, kterej bejvá v noci krásně osvětlenej.*“¹¹⁷ Velmi často respondenti zmiňovali náměstí s radnicí: „*...dominantou je kostel sv. Gotharda, nad nim náměstí – to dělá Slaný Slanym.*“¹¹⁸, budovu městského úřadu, Velvarskou bránu, budovu Vlastivědného muzea (bývalé piaristické gymnázium) či budovu bývalého Okresního úřadu, která představuje dominantu Wilsonovy ulice. A konečně našli se i respondenti, kteří neopomněli nově zrekonstruované Městské centrum Grand, bývalý Grandhotel, i když ho úplně vždy neřadili mezi památky Slaného: „*Já bych se nebál říct i Grand, je to taková notoricky známá stavba mezi lidma.*“¹¹⁹

V pohledu na celkový vzhled města se mezigenerační pohledy různily. Jeden ze starších respondentů považoval celkový projekt Slaného za velmi povedený: „*Celkově je Slaný pěkně projektovaný, musím říct, že výstavba tady probíhala poměrně citlivě. Podívejte se na letecký snímky Slaného – jen v málo městech najdete tak nádhernou architektonickou symetrii.*“¹²⁰ Zástupce řad mladší generace naopak viděl projekt města jako nepovedený: „*Typickej pro Slaný je stereotyp, co se týče vzhledu, je to takový nekompaktní, moc se nepodařilo skloubit nový a starý město.*“¹²¹ Celkově však jasně převažoval názor, že prostředí města je pro jeho obyvatele příjemné, respondenti ze starší i mladší generace často zdůrazňovali spokojenost s péčí o památky ve městě, nejednou potvrdili, že se o dění v této oblasti pečlivě zajímají: „*...když se někde hezky opraví dům a dá to najednou novej výraz tý ulici, řeknu si: „Jo, to je dobrý, to je super...“*“¹²²

Místa, která si respondenti nejčastěji vybavovali, opět souvisela s historií města, nebo s tím, že je často navštěvují, většinou ve volném čase: „*Z míst Slánská hora, Boží Hrob a třeba Vyhlídka nahoře směrem na Otruby, chodim tam často se psem.*“¹²³ Nejznámějším místem ve Slaném je podle dotazovaných Slánská hora, o které se trefně vyjádřil jeden

116 Srv. rozhovor č. 11A, m, Příloha č.4.

117 Srv. rozhovor č. 6B, ž, Příloha č.5.

118 Srv. rozhovor č. 4B, m, Příloha č.5.

119 Srv. rozhovor č.15B, m, Příloha č.5.

120 Srv. rozhovor č. 5A, m, Příloha č.4.

121 Srv. rozhovor č. 7B, m, Příloha č.5.

122 Srv. rozhovor č. 8B, m, Příloha č.5.

123 Srv. rozhovor č. 12B, m, Příloha č.5.

senior: „...*Slánská hora – malá dominanta malého města...*“¹²⁴ Se zajímavými vzpomínkami na mládí si spojovala Boží hrob, jiné specifické místo Slaného podle jeho obyvatel, další respondentka ze starší generace: „*Významnej pro Slaný je Boží hrob, další dominanta, tam jsem dřív chodívala randit.*“¹²⁵ Jiným specifikem města je podle respondentů lesopark Háje. V souvislosti s ním však několik respondentů vidělo dvě negativa. Starším ženám se zdá nebezpečný: „*Mám ráda Háje, ale tam já nejdu, tam se sama bojím.*“¹²⁶ Druhou vadou na kráse se stala zanedbanost tohoto místa, což neopomenul zmínit například respondent z řad mladší generace: „*Z míst jsou fajn třeba Háje, i když ty jsou poměrně zanedbaný.*“¹²⁷ Často zmiňovaným mezi specifickými místy Slaného byl i místní hřbitov, a to pouze v pozitivním kontextu: „*třeba hezký místo v létě je hřbitov, rád tam chodim, je tam ticho a dobře se mi tam přemýšlí...*“¹²⁸ Oblíbeným místem mladších je „*Vyhlídku*“.¹²⁹ O ní se například zmínila jedna respondentka takto: „*...pak miluju Vyhlídku, kde jsou krásný západy Slunce...*“¹³⁰ Někteří respondenti hovořili o zcela obvyklých a obyčejných věcech, přičemž většinou vzpomínali na dětství a mládí: „*Mám rád i nějaký lavičky, kde si sednu a cejtím, že jsem mimo ten ruch, i když maloměstskej.*“¹³¹ „*Vybavuju si třeba lavičky v různých parcích – v parčíku „u vrby“, kde jsem si hrával jako malej...*“¹³²

6.2 Reflexe pozitiv a negativ života ve Slaném

6

Jedním z nejčastěji zmiňovaných pozitiv respondenty z obou generací byla dobrá péče o město, často navíc porovnávali dnešní situaci se situací předchozí¹³³ a dobrý stav Slaného většinou připisovali na vrub současného vedení města: „*Musím říct, že dřív ve městě nebylo tak čisto, nebylo to tak zorganizovaný, v poslední době tady za toho starosty vidim, jak se všechno dělá poctivě, důkladně, teď udělali veškerý sítě, kanalizace, vodovody a takový...budou chodníky a silnice, mě se zdá, že se to Slaný hodně zlepšuje. Je vidět, že*

124 Srv. rozhovor č. 15A, m, Příloha č.4.

125 Srv. rozhovor č. 12A, ž, Příloha č.4.

126 Srv. rozhovor č. 4A, ž, Příloha č.4.

127 Srv. rozhovor č. 7B, m, Příloha č.5.

128 Srv. rozhovor č. 3B, m, Příloha č.5.

129 Místo na SZ okraji Slaného též známé jako „Amerika“.

130 Srv. rozhovor č. 10B, ž, Příloha č.5.

131 Srv. rozhovor č. 8B, m, Příloha č.5.

132 Srv. rozhovor č. 3B, Příloha č 5.

133 Jako obrat k lepšímu vidí většina respondentů příchod nynějšího starosty, Ivo Rubíka.

vedení města se o něj stará.“¹³⁴ „Líbí se mi přístup vedení města, jsem hrozně rád, že starosta Rubik zase vyhrál volby.“¹³⁵ Vedení města bylo v souvislosti s pozitivy života ve Slaném zmiňováno často, v řadách mladších dotazovaných se však objevil i negativní postoj: „...nelíbí se mi složení městského zastupitelstva, nelíbí se mi náš pan starosta a převaha pravice. Hodně lidí nevolí s ohledem na místní situaci ale s ohledem na stranu.“¹³⁶ V této oblasti se dotazovaní obyvatelé ze starší generace na rozdíl od těch mladších ukázali jako poměrně nekritičtí.

Často zmiňovaným bodem především zástupci prarodičů byla čistota města figurující mezi pozitivy i negativy: „Je tu pěkný prostředí, město je pěkný, čistý, i vzduch je tu dobřej – ještě si pamatuju vlaky na páru, který nám znečišťovaly okolí nádraží.“¹³⁷ Zazněly ovšem i negativní názory, z nichž vybírám tento: „Příliš se udržuje čistota v centru, kde je to na očích a neudrzuje se v okrajových částech. Nelíbí se mi, že musím uklízet chodník před domem, což považuju za omezení svých vlastnických a lidských práv...“¹³⁸

Velké části dotazovaných z obou generací se taktéž líbí širší okolí Slaného: „Slaný má i pěkný okolí – lesy na Mšeci, koupání na Bucku.“¹³⁹ Zazněly ovšem i názory z opačné strany, týkající se naopak blízkého okolí města: „...kolem jsou jenom pole, chyběj tu lesy.“¹⁴⁰

Jako další velké pozitivum vyplynul z výpovědí obou skupin respondentů fakt, že město je klidné: „...po krušným pracovním dni člověka nic neruší a může nabrat další síly.“¹⁴¹ Mnoho z nich si naopak stěžovalo na dopravní situaci ve městě, konkrétně na kamionovou dopravu, která neúměrně zatěžuje městské komunikace a značně zvyšuje provoz ve městě. „Nelíbí se mi, že našim městem denně projedou stovky kamionů po naprosto nevyhovující silnici v čele s kruhovým objezdem. Ten by stačil v případě, že by byl dokončenej obchvat města, což není a to je špatný, to vytýkám jinak schopnému vedení města. I když vim, že to není jen tak, dneska už měl ulehčovat ucpanýmu městu.“¹⁴² Jako velké negativum spatřovala řada oslovených převážně ze starší generace současné řešení městské hromadné dopravy, která často nezajíždí do okolí jejich bydliště. „Nejezdí nám sem

134 Srv. rozhovor č. 1A, ž, Příloha č.4.

135 Srv. rozhovor č. 14B, m, Příloha č.5.

136 Srv. rozhovor č. 4B, m, Příloha č.5.

137 Srv. rozhovor č. 13A, ž, Příloha č.4.

138 Srv. rozhovor č. 10A, m, Příloha č.4.

139 Srv. rozhovor č. 5A, m, Příloha č.4.

140 Srv. rozhovor č. 12B, m, Příloha č.5.

141 Srv. rozhovor č. 3B, m, Příloha č.5.

142 Srv. rozhovor č. 15A, m, Příloha č.4.

*městská doprava, máme tady obrovskej vrch a jsme tu starý lidé v okolí, takže nákupy musíme tahat do kopce.*¹⁴³

Výrazným pozitivem vyplývajícím z rozhovorů se stala poloha Slaného, kterou vyzdvihovali jak respondenti z řad starší generace, tak ti mladší: „*Slaný má vynikající dopravní spojení na všechny strany – do Německa, Karlových Varů, Drážďan atd.*“¹⁴⁴ Nejčastěji oceňovaným pozitivem v souvislosti s polohou Slaného byla jednoznačně blízkost Prahy, té si respondenti z obou skupin vážili především pro možnost získat práci, vzdělání a v neposlední řadě pro rozmanitý výběr společensko – kulturních aktivit: „*Když chci za zábavou, můžu třeba do Prahy.*“¹⁴⁵

Očima svých obyvatel je Slaný dobře občansky vybaveným městem, a to především z několika ohledů. V kategorii pozitiv i negativ byla přibližně stejně často uváděna dostupnost, resp. nedostupnost nákupů. Většina obyvatel města chodí nakupovat do supermarketů, které jsou soustředěny na jednom místě v okolí autobusového nádraží. Nespokojeni s dostupností nákupů byli převážně obyvatelé z řad seniorů, kteří nedisponují automobilem. Jak si postěžovala jedna z nich: „*Špatně se tu nakupuje, všechno je tu daleko, dneska je všechno u autobusovýho nádraží, nakupovat musím autobusem...*“¹⁴⁶ Spokojenost s dostupností nákupů ve městě naopak projevovali ti, pro které nepředstavovalo problém jet nakupovat automobilem, za všechny uvádím postřeh zástupce z mladší generace: „*je tu hodně supermarketů, lidi maj na výběr, dá se tu sehnat prakticky cokoliv a když si člověk dopoledne vezme auto a zajedete tam, není ani narváno.*“¹⁴⁷ Dotázaní z řad prarodičů spatřovali jako velkou výhodu fakt, že nemusí dojíždět za lékařskou péčí: „*Co potřebuju, to si tady seženu, nemusím nikam pryč. Ani kvůli zdraví, ani kvůli ničemu dalšímu, třeba nákupum, což je pro starýho člověka důležitý, ta občanská vybavenost...Velice mě vyhovuje vzhledem k mému stáří, byla jsem operovaná na kyčel a mám potíže s krvinkama, že lékař je v místě a nemusím za ním dojíždět, staraj se o mě dobře a v osmdesáti jsem fit. Kvůli tomu dojíždění lidi z vesnic lituju.*“¹⁴⁸ Mnoho respondentů vidělo výhodu v tom, že si mohou se svými přáteli vybrat, kam zajít posedět, což například ocenila zástupkyně ze starší skupiny: „*...jsou tu pěkný restaurace, kde je dobrý posezení a který maj zachovalej takovej ten*

143 Srv. rozhovor č. 2A, ž, Příloha č.4.

144 Srv. rozhovor č. 5A, m, Příloha č.4.

145 Srv. rozhovor č. 8B, m, Příloha č.5.

146 Srv. rozhovor č. 4A, ž, Příloha č.4.

147 Srv. rozhovor č. 11B, m, Příloha č.5.

*původní ráz, třeba Martinický dvůr.*¹⁴⁹ Zmiňován byl i dostatek veřejných hřišť: „...dobře se tu vyžijou děti, je tu hodně kvalitních hřišť“.¹⁵⁰ Na druhé straně však někteří dotázaní obyvatelé Slaného vyslovili nespokojenost s jejich současným stavem, jedna z respondentek navíc připojila výtku k absenci cyklostezek ve městě: „Něco by se mělo dělat s veřejnými hřištěma, měly by se obnovit, nedá se tu třeba nikde hrát volejbal... Chybí mi cyklostezky.“¹⁵¹ Poslední často se objevující výtkou k občanské vybavenosti Slaného bylo nevyhovující koupání během léta: „Chybí mi v létě pořádný koupání – je tu jen přelidněný koupaliště, navíc asi dost nehygienický.“¹⁵²

Jak pozitivní, tak negativní postřehy měli oslovení k samotným lidem, kteří ve Slaném žijí. Pozitivně své spoluobčany vnímaly obě skupiny dotazovaných jako celek, za všechny uvádím jeden příklad: „...líbí se mi, že ty místní lidé maj k tomu městu většinou hezkej vztah.“¹⁵³ Negativně se někteří respondenti vyjadřovali o skupinách lidí, kteří podle nich nepracují a v jejich očích se nechovají slušně. V této souvislosti velmi často nepřímo zmiňovali rómy, někteří však přímo označili toto etnikum jako v následujícím extrémním případě: „...asi mě vaděj rómové – chovaj se hrozně, bojím se jich, vyčlenila bych jim prostor, kde by žili v komunitě.“¹⁵⁴

Jako palčivý problém Slaného vnímají jeho obyvatelé kriminalitu. Mnoho respondentů uvedlo, že se ve městě večer necítí bezpečně: „Není tu bezpečno – zrovna nedávno tady v ulici přepadli pani večer nějaký chuligáni a ukradli ji kabelku a to nebyl první případ tady v okolí.“¹⁵⁵

Řada zástupců ze skupiny seniorů působila v především souvislosti s negativy v porovnání s mladší generací dosti nekriticky, často se stávalo, že si nedokázali na žádná vzpomenout.¹⁵⁶ Celkově obyvatelé Slaného z obou skupin vnímají jako pozitivní prostředí Slaného – je uklizené, čisté a domy jsou udržované. Většina respondentů oceňuje práci vedení města, občanskou vybavenost a klid, který Slaný nabízí. Jako velká výhoda je navíc spatřována blízkost Prahy. Nejvíce stížností se týkalo kriminality ve městě, špatně vyřešené

148 Srv. rozhovor č. 13A, ž, Příloha č.4.

149 Srv. rozhovor č. 2A, ž, Příloha č.4.

150 Srv. rozhovor č. 10B, ž, Příloha č.5.

151 Srv. rozhovor č. 6B, ž, Příloha č.5.

152 Srv. rozhovor č.2B, m, Příloha č.5.

153 Srv. rozhovor č. 12B, m, Příloha č.5.

154 Srv. rozhovor č. 6A, ž, Příloha č.4.

155 Srv. rozhovor č. 3A, ž, Příloha č.4.

156 Jak například zmínil jeden dotazovaný ze starší generace: „...kdyby se mi tu nelíbilo, nežiju tady.“ Srv.

městské dopravy, velkého provozu kamionové dopravy, způsobeném neschopností dokončit severní obchvat města a špatné dostupnosti nákupů pro obyvatele bez automobilu. Na závěr je nutno podotknout, že některé oblasti zmiňované respondenty v rámci pozitiv a negativ, třeba jako poloha, velikost, klid a péče o město, se shodovaly s uváděnými specifiky města.

6.3 Společenský život ve Slaném očima jeho obyvatel

Společenský život ve Slaném je podle jeho obyvatel, jichž jsem se ptal, s ohledem na velikost města poměrně pestrý. Velká část odpovědí na otázku, zdali jsou spokojeni se společensko – kulturním životem ve městě tak byla pozitivní. Na přímou otázku „*Chybí vám nějaké společensko – kulturní aktivity ve městě?*“ potom byla v drtivé většině případů odpověď „ne“. Často jsem se setkal s názorem, že pokud někomu ve městě nějaké aktivity chybí, lze za nimi dojíždět do blízké Prahy: „*V rámci možností maloměsta je těch aktivit dost. Mně nic nechybí, možná proto, že můžu jezdit do Prahy.*“¹⁵⁷ Našla se však řada výhrad, a to především mezi mladší generací, respondenti nicméně často projevovali pochopení pro absenci, či nízkou míru některých aktivit („*O něčem bych věděl, ale není to reálně naplnitelný. Chtělo by to o pět tisíc obyvatel víc, pak by tu bylo ještě víc možností, třeba i víc kamarádů. Takhle jsou ty možnosti dost omezený. Není konkurence.*“).¹⁵⁸ Dotazovaní z řad seniorů často vykazovali určitou nenáročnost, v některých případech si troufám říct, že až rezignovanost na společensko – kulturní život ve městě: „*Mě bolejí nohy, já nikam nejdu, mě teda nechybí nic. Večer nikam nejdu, po tmě bych upadla, nemůžu nikam jít.*“¹⁵⁹ „*Já myslím, že je toho dost. Hodně lidí je ale jako já pohodlnější, radši se koukám doma na televizi.*“¹⁶⁰

Výtky starších respondentů se týkaly především nedostatečného využití slánského divadla: „*Třeba divadlo by mohlo být častější a s bohatším programem, nemuseli bysme pak jezdit na divadlo do Prahy a do Ústí.*“¹⁶¹ Výhrady se také často týkaly společensko – kulturních aktivit pro mladé lidi, v několika případech však bylo jedním dechem dodáno, že by se mladí měli více aktivněji zapojovat: „*Možná by to chtělo víc nesportovních aktivit pro*

rozhovor č. 11A, Příloha č.4.

157 Srv. rozhovor č. 4B, m, Příloha č.5.

158 Srv. rozhovor č. 8B, m, Příloha č.5.

159 Srv. rozhovor č. 4A, ž, Příloha č.4.

160 Srv. rozhovor č. 7A, ž, Příloha č.4.

ty mladší. Jenže to musej oni sami, nikdo jinej to za ně neudělá!“¹⁶² Z řad mladší generace dotazovaným chybělo například více výstav,¹⁶³ vhodné místo pro sportování („No mě tady chybí takový místo, jako jsou třeba Letenský sady v Praze. Místo, kam bych si moh zajít na brusle, na kolo, na petanque, na frisbee, posedět na letní zahrádku a tak. To není tak nereálný, třeba nahoře na Hájích.“).¹⁶⁴ Téměř polovina respondentů z generace vnuků si posteskla nad absencí kvalitního klubu, který by podle nich plnil funkci jakéhosi alternativního společensko – kulturního centra pro mladé. Většina totiž nepovažuje stávající klub *Lokalita* za dobře fungující: „...ač tady klub je a docela dost velkej, tak rozhodně nesplňuje moje představy. Je to takováta znouzecnost, kdy je člověk rád, že tady něco je, ale v žádnym případě to nesplňuje moje požadavky a moje nároky. To znamená, chybí mi malej klub s velkým zábrěhem, do kterýho teda bude moct chodit spousta lidí, tak to mi chybí hodně.“¹⁶⁵ Další mladík se vyjádřil podobně: „mně tu chybí jen nějakaj solidni útulnej klubik, kam by chodily lidi za hudbou, ne se rvát, jak je dobrým zvykem na diskotékách „u Batelky“.“¹⁶⁶ Dva respondenti se shodli na tom, že ve Slaném chybí kvalitní klub pro mladé lidi odjakživa: „...mám jednu velkou výtku – chybí tu klub. Něco mezi klubem a barem, ne moc veliký, to tady není. Něco, kde by se dalo v klidu přes den a přes týden posedět u nevtíravý hudby s kamarády a o víkendu by se tam daly dělat koncerty a parties menší. To, co tu je, je katastrofa, je to jen znouzecnost. Slaný má na tohle dost smůlu.“¹⁶⁷ „Slaný mělo vždycky trochu smůlu na kluby, nikdy tu nebylo nic pořádnýho s výjimkou starýho Metra a ani to nebylo úplně košer.“¹⁶⁸

Většina dotazovaných z řad obou generací projevila velmi dobrou informovanost o společensko – kulturním dění ve městě a to i v případě, že se akcí, o kterých mluvili, neúčastní, což ilustruje výpověď? jedné z respondentek: „Já se společenskýmu životu jinak moc nevěnuju, musím se starat o rodinu a když mám chvilku čas, jedu na chatu a na ryby. Vim třeba, že v muzeu jsou přednášky a koncerty zajímavý, přečtu si o tom, ale neúčastním se.“¹⁶⁹ Starší obyvatelé, s nimiž jsem mluvil, se nejčastěji zmiňovali o penzionu pro seniory,

161 Srv. rozhovor č. 9A, ž, Příloha č.4.

162 Srv. rozhovor č. 5A, m, Příloha č.4.

163 Např. v případě respondenta 2B. Srv. rozhovor č. 2B, m, Příloha č.5.

164 Srv. rozhovor č. 15 B, m, Příloha č.5.

165 Srv. rozhovor č. 1B, m, Příloha č.5.

166 Srv. rozhovor č. 7B, m, Příloha č.5.

167 Srv. rozhovor č. 9B, m, Příloha č.5.

168 Srv. rozhovor č. 12B, m, Příloha č.5.

169 Srv. rozhovor č. 6A, ž, Příloha č.4.

který kromě ubytování a péče o starší lidi organizuje řadu dalších aktivit a to nejen pro ty, co zde žijí: „...penzion pro seniory, ten je vůbec perfektní pro lidi, co už se sami o sebe nemůžou postarat. Ted' tam vystupuje spousta umělců, nedávno tam byl Josef Fousek, to bylo tak hezký odpoledne, moc dobrý rozptýlení pro ty lidi. Ty umělci tam choděj za lidma, což je pro starý lidi k nezalacení. Pracuje tam Klub důchodců a Svaz diabetiků. Každý měsíc tam maj odpoledne posezení při živý hudbě – hrajou jim tam děti z Lidový školy umění. Důležitý je, že si to všechno pořádaj ty lidi.“¹⁷⁰ Velmi často byl jmenován Klub diabetiků, který pořádá zdravotní besedy na téma cukrovky, koncerty a výlety. Na jeho provozu se několik respondentů dokonce podílí aktivně.¹⁷¹

Velmi často zmiňovali dotazovaní z obou generací činnost divadla. Z rozhovorů nicméně vyplynulo, že většina z nich do něj pravidelně nechodí: „Pak je tu divadlo, kde dřív byla činohra, hostovalo tu i kladenský divadlo, dneska tam ale už nechodim.“¹⁷² Senioři se v několika případech vyjádřili, že se účastní divadelních zájezdů do Prahy, Ústí nad Labem a Mostu: „Léta jsem měla předplatný v divadle ve Slaném, pak jsme jezdili do Prahy.“¹⁷³ Jeden respondent¹⁷⁴ z mladší generace si vzpomněl na studentský divadelní kroužek *Vrtule*.¹⁷⁵

Jako další oblíbené společensko – kulturními akce mezi seniory se ukázaly koncerty a výstavy pořádané v piaristické kapli v areálu městské knihovny nebo v kostele sv.Gotharda,¹⁷⁶ ty jmenovala velká část respondentů z řad prarodičů. Dále zástupci generace prarodičů zmiňovali naučné vycházky po Slaném a jeho okolí, které pořádá městské infocentrum, vzpomněli si na ně však i respondenti z mladší generace. Mnoho dotazovaných zmínilo městské kino, ovšem často dodali, že do něj nechodí vůbec, nebo jen sporadicky: „...v kině jsem byl dvakrát snad jenom, nějak mě nezajímaj ty premiérový filmy, radši se podívám v televizi, to je pohodlnější.“¹⁷⁷ „...občas zajdu do kina, i když to jen opravdu

170 Srv. rozhovor č. 12A, ž, Příloha č.4.

171 „Jelikož jsem cukrovkářka, tak se starám vo spolek diabetiků, kde pracujeme ve prospěch toho spolku a jeho členů. Spolek funguje už deset let. Jednou tejdně se tam pravidelně cvičí, pořádaji se přednášky, jezdí se na výlety, jednou ročně se jezdí na týdenní rekondiční zájezdy, kde je zorganizovanej program – cvičení, výlety a taková celotýdenní činnost. Jinak se scházíme se v penzionu pro seniory, jehož vedení nás tam pouští, je nás asi 150.“ Srv. rozhovor 1A, ž, Příloha č.4.

172 Srv. rozhovor č. 8A, ž, Příloha č.4.

173 Srv. rozhovor č. 4A, ž, Příloha č.4.

174 Srv. rozhovor č. 2B, m, Příloha č.5..

175 Jedná se o studentský divadelní kroužek při 3.ZŠ Slaný.

176 Srv. obrázek č.4, Příloha č.7.

177 Srv. rozhovor č. 14A, m, Příloha č.4.

sporadicky.¹⁷⁸ Někteří oslovení naopak projeví o kino vřelý zájem: „...v kině ted' udělali jednou měsíčně filmový kluby, což je skvělý.“¹⁷⁹ Některé výpovědi se týkaly i letního kina v lesoparku Háje, na které jsou obyvatelé města náležitě pyšní. Někteří ze starších si dokonce vzpomněli na jeho vznik: „Dřív tu byl i filmovej festival, kvůli kterému se přírodní kino stavělo. Učinkoval tu Pixa, Matuška, Gott, ten se konal nahoře na Hájích. To byly krásný týdenní akce.“¹⁸⁰ Letní kino bylo zmíněno i v souvislosti s rockovým festivalem *Valník*.¹⁸¹ „Pak je v letním kině *Valník*, ale to příliš nepovažuju za kulturu.“¹⁸² Několik respondentů z obou generací hovořilo o výstavách galerii *Ikaros*, část z nich si navíc posteskla, že výtvarné umění ve Slaném nedostává kvůli nezájmu lidí dostatečný prostor: „...chybí mi tady víc výstav, je tu jen galerie *Ikaros*, ta funguje na profesionální úrovni, lidi ale nemaj moc zájem.“¹⁸³

Co se týče tanečních zábav, starší respondenti hovořili především o zábavách pro seniory, které se jednou měsíčně konají v Městském centru Grand. Většina z nich však vypověděla, že tančit chodili hlavně v minulosti na plesy: „Dřív jsme chodili na plesy, to už dneska není pro nás.“¹⁸⁴ Mladší generace téměř bez výhrad mluvila o klubu *Lokalita*,¹⁸⁵ kde se každý pátek koná diskotéka, v sobotu pak koncerty, či hudební produkce alternativního rázu. Ve většině případů přistupovali mladí dotazovaní k diskotékám v klubu *Lokalita* spíše negativně – ani jeden z nich přímo neřekl, že je pravidelně navštěvuje. Většina pouze zmínila, že je zná: „...je tu diskotéka u *Batelky*, ale tam nechodim, nemám chuť trávit páteční večery s vožralejma puberťákama.“¹⁸⁶ „...dřív jsem hodně chodil na diskotéky, to už mě tolik nebere, přece jen už si tam připadám jak na odpis.“¹⁸⁷ Mezi generací vnuků převažoval názor, že s klubem *Lokalita* nejsou příliš spokojeni, nicméně oceňovali, že občas dává šanci i jiným druhům aktivit, než je diskotéka. Jak vypověděl jeden z nich: „Je tu samozřejmě *disco Batelka*, což je taková záchrana, když zavřou všechny hospody a není kam jít. Naštěstí se tam čas od času konaj i zajímavý akce

178 Srv. rozhovor č. 15B, m, Příloha č.5.

179 Srv. rozhovor č. 9B, m, Příloha č.5.

180 Srv. rozhovor č. 9A, ž, Příloha č.4.

181 Srv. obrázek č.5, Příloha č.7.

182 Srv. rozhovor č. 10A, m, Příloha č.4.

183 Srv. rozhovor č. 2B, m, Příloha č.5.

184 Srv. rozhovor č. 14A, m, Příloha č.4.

185 Mezi místními se mu také říká „u *Batelky*“ podle původního názvu diskotéky. Srv. obrázek č. 6, Příloha č.7.

186 Srv. rozhovor č. 13B, ž, Příloha č.5.

187 Srv. rozhovor č. 12B, m, Příloha č.5.

*undergroundovýho zaměření.*¹⁸⁸

Podle většiny respondentů se lze ve Slaném dobře sportovně vyžít: „*Hrával se tu dobrej fotbal, velmi aktivní tu byl Sokol. Já jsem hodně sportoval a to sportovní vyžití tu bylo vždycky dobrý.*“¹⁸⁹ Jak starší, tak mladší dotazovaní hovořily především o možnostech sportovního areálu u zimního stadionu, nejčastěji zmiňovanou sportovní aktivitou bylo plavání v krytém plaveckém bazénu: „*Já občas chodím na bazén, dopoledne je tam většinou nějaká škola, ale po obědě si tam člověk v klidu zaplave, než přijdou lidi z práce.*“¹⁹⁰ Mezi další sportovní aktivity patřily squash, bowling, bruslení, fotbal a nohejbal. Několik seniorů zmínilo „*Sokola*“, kde dokonce jeden dříve působil aktivně.¹⁹¹ Nutno dodat, že všichni respondenti sportují pouze rekreačně, nikdo z nich není členem sportovního klubu („*...dá se tu hodně sportovat, i když ty sporty tu nejsou na vrcholový úrovni, ale na udržení kondice to stačí. Chodím sportovat, ráda plavu a běhám nahoře na okruhu vedle plaveckýho bazénu. S kamarádem občas hrajeme squash. Je celkem fajn, že hodně těch sportovišť je na jednom místě.*“).¹⁹²

Drtivá většina dotázaných z obou generací se ve svých výpovědích vyjádřila, že v rámci společenských aktivit rádi zajdou posedět s přáteli do nějaké ze slánských restaurací, či kaváren. Těch je podle nich ve městě více než dost.¹⁹³

Z festivalů byly jednoznačně nejčastěji zmiňovány *Husitské slavnosti*,¹⁹⁴ které zmínili až na ojedinělé výjimky všichni oslovení. Z výpovědí lze usuzovat, že tato akce je považována za jeden z vrcholů společensko – kulturního života ve Slaném: „*Konaj se tu Husitský dny, to je krásný – představenstvo obce se obleče do krojů, pak je třeba průvod až na Háje, účast je vždy velká, jezďej sem až z Rakovníka.*“¹⁹⁵ Velmi známým a oblíbeným je podle respondentů hudební festival *Slánské jazzové dny*,¹⁹⁶ často byly zmiňovány *Dny kultury*...,¹⁹⁷ věnující se rozličným národním kulturám.¹⁹⁸ Pamětníci občas zavzpomínali na

188 Srv. rozhovor č. 3B, m, Příloha č.5.

189 Srv. rozhovor č. 11A, m, Příloha č.4.

190 Srv. rozhovor č. 13A, ž, Příloha č.4.

191 Jedná se o respondenta 11A. Srv. rozhovor č. 11A, m, Příloha č.4.

192 Srv. rozhovor č. 13B, ž, Příloha č.5.

193 „*jsou tu pěkný restaurace, kde je dobrý posezení a který maj zachovalej takovej ten původní ráz, třeba Martinický dvůr.*“ Srv. rozhovor 2A, ž, Příloha č.4. „*Jestli se počítá hospoda, tak chodím na pivo pravidelně na Skálu na partičku karet.*“ Srv. rozhovor č. 14B, m, Příloha č.5.

194 Srv. obrázek č.1, Příloha č.7.

195 Srv. rozhovor č. 9A, ž, Příloha č.4.

196 Srv. obrázek č.2, Příloha č.7.

197 Srv. obrázek č.3, Příloha č.7.

198 Dosud se ve městě uskutečnily *Dny japonské, norské, slovenské, německé, vietnamské a rakouské kultury.*

již nefungující filmový festival, několik respondentů zmínilo trhy, i když často poukazovali na fakt, že s tradičními trhy mají ty současné málo společného. V jednom případě si dotazovaný nedokázal žádný festival vybavit.

Zdroje, z nichž oslovení čerpají informace, se mezi generací prarodičů a vnuků podstatně liší. Starší generace dává přednost kulturnímu přehledu Slánsko¹⁹⁹ a Slánským listům,²⁰⁰ pouze v jediném případě²⁰¹ získávala zástupkyně seniorů informace o společensko – kulturních akcích z internetu. Internet naopak preferovali skoro všichni mladí respondenti, většina ho považovala za hlavní zdroj informací o společensko – kulturním dění ve městě. Druhým zmiňovaným zdrojem mezi mladými byly informace získané přímo od přátel, což okomentoval jeden z nich následovně: „*To je výhoda malého města, všechno se roznese a Slaňáci většinou vědi, kde se co šustne...*“²⁰² Informace od známých týkající se společensko – kulturních akcí získává taktéž několik starších dotazovaných, ti se s respondenty mladšími shodnou ještě v tom, že na zajímavou akci je občas upozorní plakáty.

Co se týče vzájemného povědomí obou generací o možnostech společensko – kulturního života seniorů, resp. juniorů, záleželo na tom, jestli má dotyčný ve Slaném vnoučata, resp. prarodiče. V mnoha případech tomu tak nebylo: „...o žádnéjch kroužcích pro mladý nevim, mám vnoučata na Kladně.“²⁰³ „Tak to nevim, prarodiče tady nemám a samotnýho mě to logicky nezajímá.“²⁰⁴ Většinou zmiňovali senioři možnosti kvalitního sportovního vyžití pro mladé, kulturní vyžití podle mnoha pokulhává: „*Pak jsou tu však pouze diskotéky a s nimi spojená narkomanie a jiný.*“²⁰⁵ Mezi staršími respondenty celkově převažoval zjednodušující pohled na společensko - kulturní život mladých, kromě diskoték si několik starších respondentů vzpomnělo pouze na několik dětských kroužků, například na skauting. Názor na diskotéku v klubu *Lokalita* byl u drtivé většiny z nich jednoznačně negativní: „...je tu asi ta diskotéka „u Batelky“, na tu si každéj stěžuje...“²⁰⁶ Další zástupce generace prarodičů neměl o diskotékách taktéž valné mínění: „*Tuhle zábavu já ale fakt*

199 Jedná se o zdarma distribuovaný „kapesníček“ informující o kulturním dění ve městě a jeho okolí.

200 Jedná se o čtrnáctideník věnující se zprávám ze Slaného a jeho okolí, který vychází v nákladu 5000 kusů. Srv. obrázek č.4, Příloha č.8.

201 Jednalo se o respondentku 3A. Srv. rozhovor č. 3A, ž, Příloha č.4.

202 Srv. rozhovor č. 8B, m, Příloha č.5.

203 Srv. rozhovor č. 7A, ž, Příloha č.4.

204 Srv. rozhovor č. 5B, m, Příloha č.5.

205 Srv. rozhovor č. 5A, m, Příloha č.4.

206 Srv. rozhovor č. 12A, ž, Příloha č.4.

*nechápu, akorát tam všichni ztratěj sluch.*²⁰⁷ Mladší obyvatelé města ukázali dobrý přehled o tom, jaké možnosti mají na poli společensko – kulturního života ve Slaném ti starší. Několik jich vědělo o aktivitách penzionu pro seniory: „*Tak to bys musel za rodičema, ty pořád lítaj někde po výletech vod toho penzionu, co je na Sadech.*“²⁰⁸ Další zmínili hudební koncerty, naučné vycházky po Slaném a jeho okolí, divadlo, plesy pro seniory či výtvarné výstavy. Dva oslovení²⁰⁹ označili kuriózně jako aktivitu pro seniory každoroční sraz komunistů na zahrádce restaurace Hamburk²¹⁰. Se zajímavým názorem přišel jeden z mladších obyvatel: „*Mně vadí, že některý ty důchodci už vzhledem ke svému věku rezignujou. Pokud člověk má možnost zpestřit svůj život, měl by toho využívat.*“²¹¹

Co se týče spolkové činnosti, která byla kdysi tak bohatá a i dnes je relativně pestrá, neměli o ní respondenti příliš široké povědomí. Nejvíce byly zmiňovány ochotnický spolek *Dividýlko* a *Jazzclub* pořádající festival *Slánské jazzové dny*. Menší povědomí měli dotazovaní o „*Sokolu*“, pamětníci si vzpomněli na *Baráčníky*, ovšem skoro všichni se domnívali, že spolek působí spíše sporadicky, nebo vůbec („*Dřív tu byla baráčnická obec – jakmile starší odumřeli, obec upadala.*“).²¹² Několik málo dotazovaných jmenovalo *Slánskou scénu*, „*Dalibora*“, *Klub Turistů*, *Dobrovolné hasiče Slaný*, *Spolek ostrostřelců*, *Aeroklub* a *Radioklub*, *Spolek včelařů* a do této oblasti řadili i sportovní spolky. Obecně lze říci, že většina respondentů u této otázky tápala a považovala spolkovou činnost za něco přežitého, co patří spíše do minulosti.

Posledním problémovým okruhem v rámci pohledu obyvatel Slaného na společenský život je míra aktivní participace na něm. Většina respondentů se vyjádřila negativně: „*Vážím si každého, kdo něco dělá, protože já buď na to nemám buňky, nebo jsem líný.*“²¹³ Objevili se i jednotlivci, kteří se zapojují aktivně. Někteří z nich se vyjádřili tak, že občas někomu pomůžou: „*Chodím hrát do místního klubu, občas pomůžu s přípravou akce.*“²¹⁴. Většina z těch, co odpověděli, že se na společensko – kulturním životě podílejí aktivně, tak činí pravidelně, někteří to mají dokonce v náplni svého zaměstnání: „*Účastním se pracovně spousty těch aktivit spojených s městem, to znamená Husitskejch slavností, turistický sezóny*

207 Srv. rozhovor č. 15A, m, Příloha č.4.

208 Srv. rozhovor č. 14B, m, Příloha č.5.

209 Jednalo se o respondenty č. 6B, č. 11B. Srv. Příloha č.5.

210 Ten se koná 1.května.

211 Srv. rozhovor č. 8B, m, Příloha č.5.

212 Srv. rozhovor č. 5A, m, Příloha č.4.

213 Srv. rozhovor č. 14A, m, Příloha č.4.

ve Slaném, která v sobě zahrnuje prohlídky města s průvodcem, zahájení turistický sezóny, který je vždycky nějak slavnostní, no a pak třeba akce undergroundějšího ražení v místním klubu hudebním.“²¹⁵ Další respondent aktivně působí ve vedení Jazzclubu a připravuje naučné vycházky po Slaném a jeho okolí: „jsem dva roky členem výboru Jazzclubu, kterej má 6,7 lidí. Pořádáme jazzový večery a hlavně dlouho dopředu se pořádá festival Slánské jazzové dny, což je tady asi největší hudební akce.“²¹⁶ Míra aktivního zapojení do organizování společensko – kulturního života byla o poznání vyšší mezi zástupci mladších obyvatel, s nimiž jsem mluvil.

Dotazovaní z obou generací považovali možnosti společensko – kulturního vyžití ve městě spíše za dobré. Měli sice řadu výtek, ovšem ve většině případů brali ohled na fakt, že Slaný je malým městem, což je podle nich faktor, který kvalitu společensko – kulturního života silně ovlivňuje. Lze tedy říct, že v tomto projevovali jistou shovívavost. O společensko – kulturním životě mají obě generace dobré povědomí. Rozdíl je však v tom, o kterých akcích vědí, a kterých se reálně zúčastňují. Především z výpovědí seniorů vyplynulo, že o mnoha akcích ve městě jsou dobře informováni, ovšem z různých důvodů se jich neúčastní, často se omezují na posezení s přáteli v restauracích a kavárnách, nebo tráví svůj čas doma. Zástupci mladší generace neprojevali tak dobrou informovanost, ovšem mnohem více vyrazí do společnosti, navíc na řadě aktivit se přímo aktivně podílejí.

6

6.4 Slaný jako domov

6

7

Téměř všichni senioři se vyjádřili ve smyslu, že ve Slaném chtějí žít i nadále, především kvůli stáří, zvyku a rodině.²¹⁷ Objevil se pouze jediný případ respondentky, která vypověděla, že by se ráda přestěhovala: „Šla bych do Turnova. Vždycky, když jsem tam jela, hrozně se mi tam líbilo. Řeka tam teče, je tam krásnej park, mnoho zeleně, mám tam příbuzný.“²¹⁸ Mladší respondenti ve většině případů naopak projevili ochotu změnit místo bydliště, což podmiňovali především získáním dobré práce, dále přáním přítele/přítelkyně,

214 Srv. rozhovor č. 11B, Příloha č.5.

215 Srv. rozhovor č. 1B, m, Příloha č.5.

216 Srv. rozhovor č. 2B, m, Příloha č.5.

217 Jak například vypověděla jedna ze starších respondentek: „Vzhledem k mému věku a zdravotnímu stavu bych jinam už nešla. Navíc jsem tady zvyklá.“ Srv. rozhovor č. 7A, ž. Příloha č.4.

218 Srv. rozhovor č. 4A, ž, Příloha č.4.

touhou vyzkoušet život v zahraničí nebo kvalitním bydlením. Názor generace vnuků „nejtrefněji“ vyjádřily následující výpovědi: „Odstěhoval bych se, to není o městu, ale o tom, co chceš dokázat a když máš dobrou nabídku, ani nemáš jinou možnost.“²¹⁹ „Jo, stěhoval bych se. Dneska je taková doba, člověk si nehledá práci v místě, kde bydlí, to naopak přizpůsobuje práci.“²²⁰ Našli se i junioři, kteří by rádi na zkoušku změnili adresu, protože mají svoji představu o jiném místě pro život: „Mně by chyběla rodina a přátelé, ale třeba do Francie bych se odstěhovala, nevím, jestli trvale.“²²¹ Mladší respondenti tedy neprojevovali tak těsnou vazbu na svoje bydliště jako ti starší, vyjadřovali se v tom smyslu, že by rádi využili možností, které jim současný svět nabízí.²²² I když proti městu ani v jednom případě neměli vážnější výhrady, přesto byli ochotni stěhovat se z vážných důvodů, například kvůli dobré pracovní nabídce.

Pouze minimum z řad seniorů by si dovedlo představit lepší místo pro život než Slaný. Jsou to podle nich místa, kde je klid a více přírody.²²³ Jedné z respondentek chyběli příbuzní, proto by se stěhovala za nimi: „...líbilo se mi v Turnově hlavně kvůli příbuzným.“²²⁴ Většina si však nedokázala lepší adresu než Slaný představit, nebo o tom nikdy nepřemýšlela, jako například jedna starší oslovená: „Pro mě by to jinde nebylo lepší, pro jiný možná. Nikdy sem o tom nepřemejšlela.“²²⁵ Mladí respondenti si naopak ve většině případů dokázali vybavit místa, kde by se dalo žít lépe. Část z nich by stejně jako senioři ráda žila v blízkosti přírody, v místě, kde je větší klid, jako třeba jedna z mladších respondentek: „...kdybych se stěhovala, tak do hor kvůli klidu a prostředí.“²²⁶ Našli se však i mladí, kteří by rádi okusili život ve velkoměstě: „Mě by lákal život na horách, i když to až později. Teď bych rád vyzkoušel nějaký velkoměsto typu Londýn, New York nebo Berlin.“²²⁷ Pro někoho z mladších je lepší místo pro život tam: „...kde lidi nemaj tak materiální ambice.“²²⁸ Mladší generace oproti starší zjevně přemýšlí o životě v jiných lokalitách, a i

219 Srv. rozhovor č. 4B, m, Příloha č.5.

220 Srv. rozhovor č. 15B, m, Příloha č.5.

221 Srv. rozhovor č. 6B, ž, Příloha č.5.

222 Jak například vypověděl jeden respondent: „Já nejsem člověk, kterej by celej život chtěl být na jednom místě. Slaný mám rád a vždycky v něm rád budu, ale dnešní svět nabízí takový možnosti, že by byla minimálně škoda je nevyužít. Takže rozhodně po studiích vyrazím na delší dobu do zahraničí.“ Srv. rozhovor č. 9B, m, Příloha č.5.

223 Jak vypověděl jeden starší respondent: „Ale určitě by se dalo žít líp, třeba v místech, kde je hezčí prostředí, příroda.“ Srv. rozhovor č. 14A, m, Příloha č.4.

224 Srv. rozhovor č. 4A, ž, Příloha č.4.

225 Srv. rozhovor č. 3A, ž, Příloha č.4.

226 Srv. rozhovor č. 10B, ž, Příloha č.5.

227 Srv. rozhovor č. 12B, m, Příloha č.5.

228 Srv. rozhovor č. 2B, m, Příloha č.5.

když třeba momentálně nemá žádný konkrétní tip na bydlení jinde, v mnoha případech má poměrně jasno v tom, jak by takové místo mělo vypadat. Senioři o takových věcech příliš nepřemýšlí, nemají jasný názor na to, jaké by mělo být ideální místo pro bydlení, jelikož nepočítají, že by se někam stěhovali.

Otázku vnímání Slaného jako domova jsem sledoval ve dvou polohách. Během rozhovoru jsem se respondentů nejprve ptal: „*Co se vám vybaví, když se řekne Slaný?*“ Na závěr jednotlivých rozhovorů jsem položil přímou otázku: „*Co se vám vybaví, když se řekne domov?*“ Mimo jiné mě zajímalo, v kolika případech vznikne v odpovědích na tyto dvě otázky propojení, tedy kolik respondentů zmíní ve škále svých odpovědí domov, resp. Slaný.

Domov si všichni spojují s nejrůznějšími pocity,²²⁹ vzpomínkami,²³⁰ zážitky²³¹ – obecně se lze říct, že s určitou emocionální vazbou. Důležitým předpokladem pro pocit domova byla pro většinu přítomnost jejich rodiny: „...*Vybaví se mi rodina, pro kterou můžu žít...*“²³² Velmi důležitým aspektem vzniku domova, který byl zmiňován, je určité zázemí a jistota, částečně umožněná dobrou znalostí okolí svého bydliště. Mnoho respondentů z obou generací hovořilo v souvislosti s domovem i o svém bytě a jeho nejtěsnějším okolí: „...*domov je tam, kde jste spokojenej, šťastnej, kde to máte rád, kde máte věci, co máte rád, svoje knihy, svoji hudbu, kde vás někdo nevyrušuje.*“²³³ „*Vybavuju si muj pokoj s psacím stolem u okna, moje police, kde mám oblíbený knížky a cédéčka, náš dům a jeho okolí a Slaný.*“²³⁴ Se Slaným si domov spojovala pouze část respondentů, a to možná trochu překvapivě hlavně mezi generací vnuků.

6.5 Fenomén „slačáctví“

6

Odpověď na to, zda ze respondenti cítí být Slačáky, byla ve většině případů jednoznačná u obou generací, drtivá většina se ke „slačáctví“ hlásila. Jednoznačně nejvíce zmiňovaným důvodem pro to byl fakt, že se lidé ve městě narodili a prožili zde větší část svého života.

229 Jedna ze starších respondentek například vypověděla: „*Pak se mi vybaví spokojenost, jistota – mám zajištěný teplo, světlo, neprší na mě. Dále zázemí, který mám léta vybudovaný, přizpůsobený ke svým potřebám.*“ Srv. rozhovor č. 1A, ž, Příloha č. 4.

230 Jak například vypověděl jeden z respondentů: „*Vybaví se mi Slaný před válkou a srovnání se Slaným dnes.*“ Srv. rozhovor č. 5A, m, Příloha č.4.

231 Jeden z mladších respondentů se například vyjádřil takto: „*Město, kde jsem vyrůstal se všim všudy – kde jsem poprvé kouřil, poprvé chodil s holkou...*“ Srv. rozhovor respondent č. 12B, m.

232 Srv. rozhovor č.13A, ž, Příloha č.4.

233 Srv. rozhovor č. 10A, m, Příloha č.4.

Řada výpovědí se tak nesla v duchu této: „*Určitě se cítím být Slaňáčkou. Je to moje rodný město, kde jsem prožila celý svůj život.*“²³⁵ Respondenti ze starší generace všichni deklarovali svoje „*slaňáctví*“, vyjimky se našly pouze v řadách těch mladších, přičemž jeden dotázaný tuto situaci odůvodnil blížícím se stěhováním mimo Slaný: „*Já se Slaňákem ani necejtím, stěhuju se přece pryč.*“²³⁶ Druhá respondentka připustila, že se výhledově též stane „*Slaňáčkou*“, ale prozatím ve městě nežije dost dlouho: „*Ne, neprožila jsem toho tady tolik, abych se za ni mohla pokládat. Ale jednou určitě budu.*“²³⁷

Téměř všichni oslovení za Slaňáka považují každého, kdo ve městě žije a má k němu vztah. Nikdo se nezmínil o konkrétní době, po jakou musí člověk ve městě žít, aby mohl být za Slaňáka považován, spíše považovali za nutné, aby si k městu vytvořil hlubší emocionální vztah: „*Řekla bych, že je to člověk, kterej má to město rád a chce tu žít.*“²³⁸ Obyvatel Slanýho, kterej je na to hrdej. Třeba lidi, který se sem přistěhovali a jen tu spí, to nejsou Slaňáci.²³⁹ Někteří respondenti, především z těch mladších, se zmiňovali o tom, že by se Slaňák měl navíc zajímat o dění kolem sebe a angažovat se na chodu města: „*Podle mě je Slaňák každej, kdo tu žije víc jak polovinu života, podílí se na kulturním dění, navštěvuje různé akce, prostě ukazuje se tady. Nestačí tu žít, musí mít zájem o věci kolem sebe, když se mu něco nelíbí, ozvat se, snažit se měnit věci ve městě k lepšímu.*“²⁴⁰ Jedna zástupkyně starší generace dokonce považovala za opravdové Slaňáky pouze ty, kdo město proslavili. „*Slaňák je někdo, kdo si Slanýho váží, kdo ho někde třeba proslavil, jako třeba Štech*“.²⁴¹ Respondenti z řad vnuků kladli celkově větší důraz na to, aby se Slaňák zajímal o věci a dění ve městě, senioři se naopak ve většině případů spokojili s tím, že stačí, aby ve Slaném člověk po určitou dobu žil a žil tam rád, tedy měl k žitému prostoru emocionální vztah.

Rozdíl mezi vnímáním „*slaňáctví*“ u mladší a starší generace jasně ilustrují následující dva výroky: „*Jsem Slaňáčkou, narodila jsem se tu a jsem patriot města, jsem hrdá, že tu žiju.*“²⁴² „*Nevim. Já nejsem žádnéj zapálenej patriot, ale žiju tu dost dlouho a*

234 Srv. rozhovor č. 13B, ž, Příloha č.5.

235 Srv. rozhovor č. 9A, ž, Příloha č.4.

236 Srv. rozhovor č. 7B, m, Příloha č.5.

237 Srv. rozhovor č. 10B, ž, Příloha č.5.

238 Srv. rozhovor č. 8A, ž, Příloha č.4.

239 Srv. rozhovor č. 4B, m, Příloha č.5.

240 Srv. rozhovor č. 8B, m, Příloha č.5.

241 Srv. rozhovor č. 3A, ž, Příloha č.4.

242 Srv. rozhovor č. 9A, ž, Příloha č.4.

*mám to tady rád, takže vlastně asi jsem Slaňák.*²⁴³ Lze tedy konstatovat, že přístup mladší generace ke „*slaňáctví*“ byl v porovnání s generací starší spíše „*vlažný*“.

Celkově lze říct, že senioři deklarativně vyjadřovali svoji hrdost na to, že jsou Slaňáky. Jejich vztah k městu je však spíše pasivní, mladší generace si naopak na „*slaňáctví*“ tolik nezakládá, spojuje ho však s větší angažovaností ve prospěch města.

7. Závěr

*„Město je něco víc než jen seskupení ulic, budov, dopravních prostředků a lidí, kteří v něm žijí, město je spíše stav mysli, souhrn zvyků a tradic a názorů a pocitů, které se pojí k těmto zvykům a předávají se touto tradicí. Jinými slovy, město není pouze fyzickým mechanismem a umělou konstrukcí. Je obsaženo v životních procesech lidí, ze kterých se skládá, je produktem lidské povahy.“*²⁴⁴ Jelikož moje práce vycházela z této myšlenky, vybral jsem si mezi různorodými oblastmi podob života ve městě oblast vztahu obyvatel k žitému prostoru a lokálnímu společenství. Zajímalo mě, zda mají i v dnešní době lokální společenství a žitý prostor vliv na život jedince, jak tvrdí J.Pargač a M. Tomandl.²⁴⁵

Zaměřil jsem se na Slaný, město kde žiji, a pomocí polostrukturovaných rozhovorů a zúčastněného pozorování jsem sledoval, jaký vztah mají Slaňáci ke svému žitému prostoru, jak ho reflektují, co pro ně dnes Slaný a život v něm znamenají.

Analýzou rozhovorů, resp. dat z nich získaných jsem dospěl k následujícím závěrům:²⁴⁶

- 1 Dotazovaní obyvatelé Slaného si uvědomují, že žijí ve městě s bohatou historií, které v rámci českých dějin mnohdy hrálo významnou úlohu. Na historii města jsou patřičně hrdí a váží si jí, představuje jeden z důvodů, proč je pro ně Slaný jedinečným místem pro život. Hlavním stavebním kamenem oné jedinečnosti však pro ně není historie města, ale především jeho poklidný maloměstský ráz, kde není tak velká anonymita jako ve městech velkých, kde mají svoje důvěrně známá zakoutí a místa,

243 Srv. rozhovor č. 15B, m, Příloha č.5.

244 Musil, J. *Sociologie soudobého města*. Praha: 1967.

245 Pargač, J.; Tomandl, M. *Žitý prostor a jeho subjektivizace u nositelů lokálního a regionálního vědomí*. Studia ethnographica X. Acta Universitatis Carolinae. Philosophica et Historica 3/1997. Praha: Karolinum 2000.

246 Rád bych zdůraznil, že jsem zkoumal pouze malý vzorek obyvatel Slaného a moje závěry rozhodně neplatí pro

kam mohou chodit s přáteli. Dalším specifíkem pro oslovené obyvatele Slaného je poloha města blízko Prahy. Její snadné dostupnosti většina místních lidí, s nimiž jsem hovořil, využívá a pro mnoho z nich představuje Slaný v porovnání s Prahou jakousi „oázu“ klidu. Lidé žijící ve Slaném přistupují k Praze jako k místu, kde mohou využít veškerého komfortu velkoměsta, život v blízkém Slaném jim ale umožňuje předejít některým negativním aspektům života ve velkoměstě.

2 Jelikož ve Slaném dotazovaní ze skupiny vnuků neprožili tak dlouhou dobu jako senioři, nejsou příliš ovlivněni vzpomínkami na jeho minulost, nemají tendenci srovnávat s tím, co bylo předtím. K městu si mladí utvořili poněkud jiný vztah než starší lidé. Jeho odlišnost netkví v intenzitě, spíše v menší míře závislosti a lpění na svém bydlišti. Starší oslovení obyvatelé mají ke svému bydlišti blízký, emocionální vztah, zajímají se o ně, ale na druhou stranu jsou poněkud pasivnější, veřejně se příliš neangažují, zatímco vztah mladší generace k městu je často aktivní.

3 Drtivá většina dotazovaných obyvatel Slaného zde bydlí ráda, vyzdvihuje především pozitiva života ve městě, což ovšem neznamená, že lidé negativa nevnímají. Celkově však převažují věci pozitivní, k těm negativním jsou obyvatelé často shovívaví. Obyvatelům města se líbí, že vzkvétá, oceňují práci současného vedení, dobrou občanskou vybavenost vzhledem k velikosti Slaného, v neposlední řadě též polohu města a dobré dopravní spojení na všechny směry. Respondenti z řad vnuků přesto uvažují, že by okusili život na jiném místě – buď někde, kde je více přírody, nebo naopak ve velkém městě. Nevýhody města jeho obyvatelé spatřují v nedostatku přírody v okolí, ve vysoké kriminalitě, v nedořešené dopravní situaci, či ve špatné dostupnosti obchodů s potravinami, které jsou shromážděny na jediném místě.

Slaný je podle jeho obyvatel vhodným místem k životu, kde je příznivý poměr mezi klidem a velikostí na jedné straně a občanskou vybaveností na straně druhé. Prakticky všechny věci nutné pro život i jeho zpestření jsou dostupné, není třeba je obstarávat mimo město. Oslovení navíc oceňují estetickou stránku života ve Slaném – žijí v klidném prostředí menšího města s cenným historickým jádrem, které nabízí řadu zákoutí, kde lze příjemně trávit volný čas. Navíc oceňují někdy

až vesnickou atmosféru, kdy se lidé navzájem dobře znají, často si pomáhají a vztahy mezi nimi jsou celkově vřelejší než v anonymním prostředí velkých měst.

4

5 Dotazovaní obyvatelé Slaného se obecně zajímají o společensko – kulturní život ve svém městě bez rozdílu generací. Ti starší však často zůstávají u pasivního zájmu – raději jsou v „bezpečí“ svého bytu. Jako důvody uvádějí špatnou fyzickou kondici, strach pohybovat se večer o samotě po městě či fakt, že jim stačí jejich zahrádka či chata. Velká část starších obyvatel však oceňuje aktivity penzionu pro seniory, který pro ně představuje jakési společensko – kulturní centrum. Mladší generace se společensko – kulturních akcí účastní, snaží se společenský život ve městě aktivně měnit. Slaný je podle respondentů malé město, čemuž zde také odpovídá nabídka společensko – kulturních aktivit. Starší generace je v tomto ohledu spokojená, ti mladší by uvítali více akcí a větší rozmanitost, uvědomují si však, že s ohledem na velikost města je to nereálné. Problémem je podle nich absence odpovídajících míst, kde lze akce pořádat. Velmi rozšířenou formou společenského styku podle respondentů obou generací jsou návštěvy restauračních zařízení, kterých je ve Slaném velké množství. Často sem chodí posedět se známými a přáteli.

6

7

8 Většina respondentů se cítí ve Slaném doma – je to místo, kde se narodili, kde žijí většinu života, kde se cítí bezpečně a jistě. I v případech delší zkušenosti z jiné adresy bylo pro dotazované domovem současné bydliště, tedy Slaný. Obě generace projevily stejně intenzivní citovou vazbu k místu svého bydliště, rozdíl tkvěl pouze v tom, že mladší generace na něm nebyla tak závislá.²⁴⁷ Mladí lidé byli ve většině případů připraveni se stěhovat – využít například dobrou pracovní nabídku, následovat partnera/partnerku a proto odejít z místa, které mají rádi. Často však dodávali, že kus Slanáka v nich navždy zůstane, nebo že při první příležitosti se vrátí. To, že citová vazba k městu je v případě mladších obyvatel přinejmenším stejně intenzivní jako u těch starších, dokládá fakt, že ve více případech dávali do

247 M. Myslivcová ve své práci, kde analyzuje fenomén domova u vysídlelců z jihočeské obce Křtětov, dochází k odlišným závěrům. Domnívá se totiž, že prožitky lokální identity přímo nesouvisejí s věkem informátorů. Srv. Myslivcová, M. „*Co je to domov?*“ *K analýze fenoménu domova u tří generací vysídlelců z obce Křtětov u jaderné*

souvislosti domov a Slaný.²⁴⁸

9

10

11

12

13 Vztah respondentů k místu, kde žijí, jejich regionální identitu, lze na základě odpovědí rozdělit do tří stupňů: část z nich vykazuje rysy toho, co František Zich²⁴⁹ nazývá základní identitou,²⁵⁰ největší část pak lze řadit do stupně vědomého ztotožnění²⁵¹ a našli se i lokální patrioti vykazující znaky aktivní identity,²⁵² onoho „*slaňáctví*“. Do poslední skupiny respondentů spadají pouze rodáci z generace vnuků. Všichni respondenti deklarovali pozitivní vztah ke Slanému, ovšem „*slaňáctví*“ se projevilo pouze v několika málo případech.

Identifikace jednotlivce s žitým prostorem a reflexe tohoto vztahu je nesmírně složitým procesem, do kterého vstupuje velké množství faktorů. Důležitou roli v tomto ohledu hrají jak nositelé lokálního vědomí, tedy jednotliví lidé žijící v určitém místě, tak lokalita sama, její *genus loci*, což se v případě mojí práce potvrdilo beze zbytku.

elektrárny Temelín. Praha: FHS UK, 2005.

248 Zde se moje závěry rozcházejí se závěry O. Soukupové, která ve své práci „*Žižkovská identita očima dvou generací*“ dochází mj. k závěru, že pamětníci cítí silnější identitu s žitým prostorem než mladá generace. Srv. Soukupová, O. *Žižkovská identita očima dvou generací*. Praha: FHS UK, 2006.

249 František Zich ve svém textu *Regionální identita obyvatel českého západního pohraničí* rozlišuje tři stupně regionální identity: základní (neuvědomované ztotožnění), vědomé ztotožnění, aktivní identitu (lokální patrioti). Srv. Zich, František. *Regionální identita obyvatel českého západního pohraničí*. In Houžvička, Václav, Novotný, Lukáš. *Otisky historie v regionálních identitách obyvatel pohraničí*. 1. vyd. Praha : Sociologický ústav AV ČR, 2007, str. 49-64.

250 Základní identita je podle Zicha dána prostým zvykem na místo bydliště, je to ustálený vztah, avšak nedostatečně zdůvodněný, nekvalifikovaný. Takto regionálně identifikovaný člověk zná dobře místo bydliště, a jeho širší okolí. Má však velmi malé znalosti o historii území a poměrně malou topografickou znalost. Koncentruje se většinou na místo bydliště a rozsah okolního území je většinou dán žitým prostorem. Srv. tamtéž.

251 Vědomým ztotožněním Zich rozumí takovou úroveň vztahu k místu, který je vedle ocenění kvality místa a dalších záležitostí základní identity dán dobrou znalostí místa, lokality i širšího regionu i znalostí jeho historie, pamětihodností atd. Často odpovídá vědomé volbě místa. Srv. tamtéž.

252 Aktivní identitu vykazují podle Zicha lidé se silnou vazbou k regionu, včetně zodpovědnosti za jeho stav kulturní, ekologický, sociální i ekonomický. Vyznačují se aktivitou ve veřejném a občanském životě, jsou nositeli a organizátory místních veřejných aktivit, podnikatelské činnosti, udržovateli zvyků a místních kulturních zvláštností.

8. Seznam literatury a pramenů

- Bauman, Zygmunt. Individualizovaná společnost. Praha: Mladá fronta 2004.
- Bryman, Alan. Social Research Methods. Oxford: Oxford University Press 2001.
- Copans, Jean. Základy antropologie a etnologie. Praha: Portál 2001.
- Darulová, Jolana. Mesto – priestor etnologických výskumov, na príklade Banskej Bystrice. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela 2002.
- Durynek, A.; Komárková, R.; Kašparová, E. Základy sociologického výzkumu. Praha: Management Press 2001.
- Dobner, Libor. O nejstarších spolcích v historii města Slaného. Slánské listy 2005, 2.8, 30.8, 13.9., 27.9., 11.10., 25.10., str. 12.
- Frolec, Václav. Město, prostor, lidé, slavnosti. Uherské Hradiště: Slovácké muzeum 1990.
- Hendl, Jan. Úvod do kvalitativního výzkumu. Praha: Karolinum 1999.
- Hozdecký, Vladimír. O Slaňácích. Svobodný občan 1932, 15.1.
- Hozdecký, Vladimír. O Slaňácích. Světlo. 1932, 22.1.
- Královské město Slaný v letech 2001 – 2002. Slánská radnice 2003.
- Královské město Slaný v letech 2002 – 2004. Slánská radnice 2003.
- Kuča, Karel. Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV. Libri 2004.
- Musil, Jan. Sociologie soudobého města. Praha: Svoboda 1967.
- Myslivcová, Magdalena. „Co je to domov?“ K analýze fenoménu domova u tří

generací vysídlenců z obce Křtěnov u jaderné elektrárny Temelín. Bakalářská práce. Praha: FHS UK 2005.

- Pargač, J.; Tomandl, M. Žitý prostor a jeho subjektivizace u nositelů lokálního a regionálního vědomí. *Studia ethnographica X. Acta Universitatis Carolinae. Philosophica et Historica* 3/1997. Praha: Karolinum 2000.
- Rus, Jarka. Stručný nástin dějin Pěveckého spolku Dalibor v Slaném (k jeho sedmdesátce), *Slánský obzor*, 1931, str. 33 - 51.
- Seznam spolků a korporací. *Slánský obzor*, 1908, str. 63 – 65.
- Seznam spolků a korporací. *Slánský obzor*, 1934, str. 63 – 65.
- Seznam spolků a korporací. *Slánský obzor*, 1940, str. 68 – 70.
- Soukupová, Olga. Žižkov očima dvou generací. Bakalářská práce. Praha: FHS UK 2006.
- Šancová, Radka. Vztah obyvatel pražské městské části Újezda nad Lesy k žitému prostoru. Bakalářská práce. Praha: FHS UK 2005.
- Zich, František. Regionální identita obyvatel českého západního pohraničí. In
 - Houžvička, Václav, Novotný, Lukáš. *Otisky historie v regionálních identitách obyvatel pohraničí*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2007. Regionální identita obyvatel českého západního pohraničí. s. 49-64.
- Zich, František. Úvod do sociologického výzkumu. Praha: Vysoká škola finanční a správní 2004.
- Zubrová, Anna. Poklady našeho kraje, Výbor z nejhezčích pověstí a legend ze Slánského kraje: Felttechnika 2002.

Webové stránky

- www.citace.com
- www.infoslany.cz
- www.kultura.slansko.cz
- www.meuslany.cz
- www.pamatky.slany.cz
- www.slanskascena.cz

- www.slansko.cz

- www.slany.cz

- www.slany.net

-

1

6

6

6

7

1

2

Přílohy

Číslo 1	Seznam slánských spolků v 19. století	1
Číslo 2	Seznam současných slánských spolků	3
Číslo 3	Charakteristika respondentů	5
	Seznam otázek	6
Číslo 4	Přepisy rozhovorů 1A – 15A	7
	Rozhovor 1A	7
	Rozhovor 2A	9
	Rozhovor 3A	11
	Rozhovor 4A	12
	Rozhovor 5A	14
	Rozhovor 6A	15
	Rozhovor 7A	17
	Rozhovor 8A	18
	Rozhovor 9A	20
	Rozhovor 10A	22
	Rozhovor 11A	23
	Rozhovor 12A	25
	Rozhovor 13A	27
	Rozhovor 14A	28
	Rozhovor 15A	30
Číslo 5	Přepisy rozhovorů 1B – 15B	33
	Rozhovor 1B	33
	Rozhovor 2B	35
	Rozhovor 3B	37
	Rozhovor 4B	38
	Rozhovor 5B	40
	Rozhovor 6B	41
	Rozhovor 7B	43
	Rozhovor 8B	44
	Rozhovor 9B	46
	Rozhovor 10B	48
	Rozhovor 11B	50
	Rozhovor 12B	51
	Rozhovor 13B	53
	Rozhovor 14B	55
	Rozhovor 15B	57
Číslo 6	Slaný	59
	Obr. č.1 – Slaný (pohled ze Slánské hory)	59
	Obr. č.2 – lesopark Háje	59
	Obr. č.3 – Slánská hora	60
	Obr. č.4 – Boží hrob	60
	Obr. č.5 – Masarykovo náměstí	61
	Obr. č.6 – kostel sv.Gotharda	61
	Obr. č.7 – Městské divadlo	62
	Obr. č.8 – Wilsonova ulice	62

Číslo 7	Společensko – kulturní život ve Slaném	63
	Obr. č.1 – Husitské slavnosti	63
	Obr. č.2 – Slánské jazzové dny	63
	Obr. č.3 – Dny vietnamské kultury	64
	Obr. č.4 – koncert v kostele sv. Gotharda	64
	Obr. č.5 – rockový festival Valník	65
	Obr. č.6 – hudební klub Lokalita	65
Číslo 8		
	Obr.č.1 – Žádost <i>Družstva pro vystavení tělocvičny Sokola</i> o příspěvek na stavbu tělocvičny	66
	Obr.č.2 – První společná fotografie členů slánského „ <i>Sokola</i> “ z roku 1878	67
	Obr.č.3 – Pozvánka k jubilelnímu koncertu Pěveckého spolku „ <i>Dalibor</i> “ ve Slaném	68
	Obr.č.4 – Kopie titulní strany Slánských listů	69